

DES TINUL IMIGRANȚILOR CANADIENI ÎN PRESA SCRISĂ ȘI ELECTRONICĂ

Hilda HENCZ

Cuprins:

1. Canada, locul cel mai bun de trăit din lume?
2. Bogații și săracii Canadei; salarizarea
3. Ce știu candidații la emigrare; sistemul federal de selecție
4. Ce ar trebui să știe, de fapt, viitorii imigranți; ordinele profesionale
5. Posibilitatea practicării diverselor meserii de către imigranți
6. Găsirea unui job; recalificarea
7. Comunitatea românească din Montréal
8. Părăsirea Canadei

1. Canada, locul cel mai bun de trăit din lume?

Mirajul visului canadian, ceva mai discret decât cel american, continuă să fascineze și să atragă anual sute de mii de imigranți și refugiați din toate colțurile lumii. Canada rămâne singura țară dispusă să accepte anual un număr de imigranți echivalent cu circa 1% din populația sa. Din 2001, populația Canadei a crescut cu 5,4%, potrivit ultimului recensământ din 2006, având 31.612.897 de locuitori, răspândiți pe o suprafață imensă, de cca. 9 milioane km²; 80% din această populație trăiește în mediul urban. Cele mai dens populate regiuni metropolitane sunt Toronto (5,1 milioane de locuitori), Montréal (3,6 milioane - adică aproape jumătate din populația provinciei francofone Québec, cu capitala în orașul Québec) și Vancouver (2,1 milioane), adică echivalentul a circa 30% din întreaga populație a Canadei. Imigranții reprezintă 19,8% din populație, Toronto atrăgând 40% din totalul emigranților, iar Montréalul doar 14,9%. Numărul românilor este determinat prin calcule statistice pe baza chestionarelor: 83.885 s-au născut în România, 78.495 au limba română ca limbă maternă și 49.860 și-au păstrat și cetățenia română. Provincia Ontario atrage cei mai mulți români (48%), iar Québecul doar 36%. În perioada 2001-2006, în topul țării de origine a imigranților din provincia Québec - provincie de care ne vom ocupa cu precădere, se află China, urmată de țări francofone: Algeria, Maroc, Franța și România (cu 12.000 de imigranți). Montréalul este un oraș de imigranți, numărul francofonilor scăzând la 49,8%: 30% provin din Asia, 26% din Africa, 23% din Europa, 20% din cele două Americi; alături de limbile oficiale, franceza și engleza, cele mai vorbite limbi neoficiale sunt italiana (16%), araba, spaniola, chineza, creola, greaca, portugheza și româna.

Privită sub aspect istoric, una dintre cele mai intense migrații se înregistrează în jurul anului 1900. Este de-a dreptul uimitor să aflăm că de visul canadian a fost ademenit și I.L. Caragiale, după cum afirmă Constantin Stoiciu în *Romanul reîntoarcerii*. Astfel, într-o conferință din 1909, Caragiale se simțea ispitit să fugă în Canada, unde „cu munca brațelor mele... să-mi câștig existența în mod onorabil”. Zeci de mii de europeni au sperat într-o viață decentă și sunt cuprinși de febra emigrării din cauza cumplitei sărăcii în care trăiau. Mărturii zguduitoare despre aceste destine sunt consemnate în romanul-document al scriitoarei Melania Mazzucco (*Vita*, Milano, 2003, tradus imediat în mai multe limbi, inclusiv în română); este vorba de imigranții din SUA, însă și imigranții din Canada au un destin asemănător. De altminteri, italienii formează una dintre cele mai numeroase comunități străine din Montréal, adică cca. un sfert de milion. Imensele teritorii nelocuite din Canada aveau nevoie de forță de muncă ieftină, oameni care să lucreze pe ogoare, în mine, la defrișări de păduri, la construcția de zgărie nori, căi ferate, șosele, iar mai târziu, autostrăzi. Spre exemplu, construirea căii ferate transcanadiene (cca. 1885-1914) a fost posibilă prin munca a mii de chinezi; mulți se stabilesc în zonă, ceea ce provoacă reacția ostilă a localnicilor, apoi a autorităților canadiene, care din 1905, introduc o taxă obligatorie de intrare pentru aceștia în valoare de 500 \$, iar între 1923-1947 li se interzice venirea în Canada. Tot de

truda imigranților este legată și o altă performanță: construirea celei mai lungi autostrăzi din lume, Trans-Canada, de peste 7.000 km (dată în folosință în 1962), care se întinde între orașul St. John's (Newfoundland) și orașul Victoria (Columbia Britanică).

Viața imigranților n-a fost ușoară niciodată, ne informează o publicație a comunității maghiare reformate din Montréal, apărută în 2001. Deoarece orice emigrare costa bani mulți, ca și acum de altminteri, pleca la drum mai întâi capul familiei; cam în cinci ani reușea să strângă banii necesari pentru a-și chema soția și copiii. Dacă familia avea mai mulți copii, emigrau pe rând, la un interval de 4-5 ani. Locuiau câte două-trei familii în același apartament pentru a suporta mai ușor plata chiriei. Copilul sosit în 1931, autorul amintirilor, începe să lucreze de la vârsta de 14 ani, câte 80 de ore pe săptămână, pentru un salariu de 6 \$. Deși astăzi nu se mai lucrează atât de mult pentru bani atât de puțini, visul canadian se poate realiza, în general, doar la a doua sau a treia generație: abia acum nepoții săi erau studenți la Universitatea McGill din Montréal, una dintre cele mai renumite universități, aflată pe locul 21 în topul celor mai bune 500 de universități din lume. De remarcat faptul că și alte universități canadiene se află în topul alcătuit în 2006: Universitatea Toronto (locul 27), Universitatea Columbia Britanică (locul 50), Universitatea Alberta din Edmonton (locul 133), Universitatea Mac Master din Hamilton (locul 155), Universitatea Montréal (locul 181), în timp ce în acest top nu apare nicio universitate românească.

În ultimele decenii, imigranții provin în special din țările devastate de războaie, conflicte religioase, dictaturi militare, țări în care cetățenii suferă discriminări rasiale sau sexuale, precum și țări foarte sărace care nu oferă șansa unei vieți decente, precum fostele țări comuniste sau sud-americane; chiar țările industrializate pot furniza imigranți doritori de noi oportunități financiare. Mulți emigranți n-au vizitat niciodată o țară occidentală prosperă, deci n-au alt temen de comparație decât propria lor țară, și, odată ajunși în Canada, au convingerea că se află într-o țară de vis, care întrece orice închipuire. În 2005, în topul celor 10 țări furnizoare de imigranți se aflau China, India, Filipine, Pakistan, SUA, Coreea de Sud, Franța, Marea Britanie, Columbia și România. Un fenomen atipic de emigrare în masă are loc în 1996, înainte de retrocedarea Hong-Kong-ului către China. Atunci, valul de imigranți aduce în Canada cca. 600 de chinezi bogați care investesc 100 milioane \$ în Toronto; printre ei se află și fiul unui miliardar, acum un prosper om de afaceri.

Canada continuă să primească și refugiați, astfel, spre ex., în 2006 urmau să sosească 810 birmanești care trăiau într-un lagăr din Tailanda de mai bine de 10 ani.

Marea majoritate a imigranților sosesc în Canada în mod legal, dar unii și-au riscat viața pentru a ajunge la destinația mult visată. Intens mediatizată în 1996, trăiește încă în memoria multora tragedia a patru români, îmbarcați clandestin în Spania pe un vas taiwanez cu destinația Halifax; trei dintre ei sunt descoperiți și abandonati pe o plută în largul oceanului, de spaima unei amenzi de 7.000 \$ aplicate căpitanului de vas de către statul canadian pentru fiecare pasager clandestin.

Cât de adevărat sau cât de fals este visul canadian putem afla din cele câteva publicații franceze și românești gratuite care apar la Montréal; ele includ sute de informații disparate, unele conținând abia câteva rânduri aparent lipsite de semnificație, - dar care citează ca surse *Statistique Canada* sau importante cotidiene francofone și anglofone din Canada sau SUA. Informațiile se referă cu precădere la perioada 2004-2006; atunci, în două rânduri, timp de câte șase luni, am locuit în Montréal. Informațiile apărute în presa scrisă canadiană sunt completate cu cele depistate în mai multe publicații apărute în România, în special în varianta lor electronică; ocazional, presa românească publică articole despre diasporă sau emigrare în cadrul unor rubrici speciale. Mai interesante decât articolele în sine sunt însă comentariile cititorilor pe marginea acestora, remarcându-se cele de la rubrica *Emigrant* din cotidianul *Gândul*; se pot găsi astfel de articole, cât și comentariile aferente, și în *Adevărul*, *Gardianul* sau *Evenimentul zilei*. Latoate acestea se pot adăuga site-urile speciale create de imigranții români sau străini, de la www.montreal.ro la www.notcanada.com. Alte informații șocante uneori, despre destinul imigranților putem găsi în cărțile de memorialistică sau ficțiune, scrise de români stabiliți în Montréal și împrejurimi sau aflați pentru o perioadă mai lungă la Montréal: dr. Ionel Țăranu (*Prezență românească în Canada*, 2004), Constantin Stoiciu (*Romanul reînțarcerii*, 1993; *De l'insouciance*, 1994; *Fugarul*, 2004), Mircea Gheorghe (*Partida de canastă*, 2005), Alexandru Cetățeanu (*Un român în Canada*, 1995),

Paul Slăvescu (*Canada, o graniță numită speranță*, 1997) și Ioan Cosmuță (*Canada – între vis și realitate*, 1999). O altă lucrare ce poate fi parțial de folos este cea a lui Dan Fomade (*Românii din America. 500 de personalități din SUA și Canada*, ed. 2, 2004). Cărțile lor nu fac însă obiectul analizei de față, chiar dacă unele informații, considerate semnificative, nu le-am putut trece sub tăcere.

Ce bază reală are visul canadian? Canada are un excelent *brand* de țară, o imagine extrem de favorabilă în exterior. Această imagine este susținută de mai mulți ani de valoarea produsului intern brut (PIB), deși dă o imagine falsă asupra bunăstării economice reale și a fost contestată de numeroși analiști. În 2005, Canada ocupa locul 9 în lume ca mărime a PIB și locul 18 la PIB pe cap de locuitor: 34.028 \$ SUA, aflându-se alături de Franța și Germania; în același an, România avea un PIB de 10.050 \$ SUA. Dar și alte clasamente fac din Canada o țară de invidiat, deoarece este considerată ca fiind locul cel mai bun de trăit din lume; astfel, conform indicelui de dezvoltare umană, întocmit de ONU în urmă cu circa un deceniu, Canada a ocupat trei ani consecutivi primul loc din cele 174 de țări analizate. Un alt clasament al celor mai fericite țări din lume situează Canada pe primele locuri; doar că, în mod paradoxal, nu există o legătură directă dintre nivelul de trai și fericire. Ronald Inglehart, cercetător la Universitatea din Michigan, efectuează în 2004 un studiu asupra celor mai fericite 82 de țări; primele locuri sunt ocupate de Porto Rico, Mexic, Danemarca, Irlanda, Islanda, Elveția, Columbia, Belgia și Canada. Grupul londonez *New Economics Foundation* a întocmit de curând un clasament asemănător; din cele 178 de țări studiate, Cuba ocupă locul II, urmată de mai multe țări latino-americane, iar România se află abia pe locul 120; clasamentul se bazează pe „măsurarea succesului sau eșecului unei țări în a oferi locuitorilor săi o viață agreabilă, respectând în același timp și mediul înconjurător”.

Canada este percepută și ca o țară tolerantă, în special după 1970, odată cu promovarea multiculturalismului ca politică oficială de către prim-ministrul P.E. Trudeau, originar din Montréal; limbile oficiale sunt engleza și franceza. Din 2005, chiar guvernatorul Canadei, reprezentantul oficial al reginei Marii Britanii și comandant șef al Forțelor armate canadiene, este o femeie aparținând minorității vizibile: Michaëlle Jean, primul guvernator de culoare al Canadei, originară din Haiti. Jurnalist de profesie, vorbește fluent cinci limbi (franceza, engleza, spaniola, italiana și creola haitiană); este căsătorită cu un francez și a înfiat o fetiță haitiană.

Potrivit recensământului din 2001, 9% din populația provinciei Québec era trilingvă: 3% dintre francofoni, 11% dintre anglofoni și 50% dintre cei care au o altă limbă maternă; în Montréal, 22% din rezidenții erau trilingvi. Limba spaniolă era cea de-a treia limbă utilizată de québechezi, și anume, de către 230.000 de persoane; spaniola a început să fie introdusă și în școli, și chiar în învățământul superior, așa spre exemplu, la Școala de Studii Economice, unde absolvenții sunt deja solicitați de companii care au afaceri în Mexic. În școlile din Montréal învață copiii din 180 de țări și vorbesc 150 de limbi sau dialecte; abia 50% au ca limbă maternă limba franceză. Totuși, Comisia școlară din Montréal nu acceptă cu ușurință personal didactic din alte țări, acesta reprezentând doar 10% din totalul corpului profesoral, în timp ce elevii imigranți sunt în proporție de 50%, după cum aflăm din *Actualité*, bilunarul gratuit al arondismentului Côte-des-Neiges. Minoritățile au dreptul să-și înființeze școli private; cele mai importante sunt enumerate în gazeta *Pagini românești* din Montréal (ed. 1, febr. 2005): armenești (3 școli cu 500 de copii, precum și o școală privată trilingvă), germane (o școală internațională de 11 ani, Institutul Goethe și școli duminicale, totalizând 500 de elevi), portugheze (3 școli pentru clasele I-IX), rusești (3 școli) și, din 1985, școli musulmane acreditate de Minister, la nivel preșcolar, primar și secundar. Se găsesc și școli evreiești, menționate în cotidianul *Métro* (ianuarie 2005), cu ocazia tentativei eșuate a guvernului québechez de a suporta finanțarea integrală a rețelei de școli private evreiești. Multe comunități au emisuni de radio, TV, presă și biserici.

Toleranța religioasă este un alt atu al Canadei. Atât în ziarul *Métro* - cotidian gratuit, distribuit în stațiile de metrou din Montréal -, cât și în *Zigzag român-canadian* apar ecouri ale disputei cu privire la toleranța excesivă manifestată de autorități față de fanatismul religios, în special cel islamic. De curând Curtea Supremă a Canadei a autorizat portul kirpanului în școli pentru a nu se încălca libertatea de religie. Kirpanul este un pumnal ce face parte din portul tradițional al comunității sikhe; comisia școlară *Marguerite Bourgeois* din Montréal îl interzisese în 2002. Stewart Bell, jurnalist specializat pe investigarea

grupărilor teroriste, atrage atenția asupra pericolului pe care-l reprezintă rețelele teroriste active din Canada în cartea sa *Terreur froide: la filière canadienne du terrorisme internationale*. Un exemplu este Mohammed Jabarah, implicat în atentatul din insula Bali, Indonezia în 2002; crescut în Ontario, format în Afganistan de către Al-Qaida, a fost recrutat personal de către Osama bin Laden. Doar între 2002 și 2003, grupările teroriste au primit 22 milioane de dolari din Canada. Descoperirea la Toronto, în 2006, a unei celule teroriste care intenționa să-l decapiteze pe premier este ca un duș rece pentru elitele canadiene care credeau că multiculturalismul și toleranța vor rezolva problema terorismului. „*Încercarea de a fi vecinul drăguț al SUA nu o să vă ferească de furia antioccidentală a islamului radical*”, atrage atenția Jonah Golberg în *Los Angeles Times*.

Canada este și raiul homosexualilor și al lesbienele și de curând s-a legiferat căsătoria dintre ei. Montréal ocupă locul al doilea cu cea mai mare comunitate gay din America de Nord, iar stația de metrou Beaudry este singura stație de metrou din lume decorată în culorile drapelului gay. Totuși prostituția este interzisă.

Canada poate fi preferată Statelor Unite de către imigranți și datorită criminalității mult mai reduse. Dimensiunile criminalității din SUA le dau cifrele vehiculate de Jeremy Rifkin (*Visul european. Despre cum, pe tăcute, Europa va pune în umbră visul american*, 2006): în SUA erau încarcerate (în 2003) două milioane de persoane, aproape un sfert dintre cei închiși din întreaga lume. În Canada, în general, poți să te simți în siguranță în propria ta casă, pe străzi sau în metrou, deși mai au loc agresiuni, jafuri sau chiar omoruri; astfel, în primele șase luni ale anului 2006 s-au comis 18 omucideri în Montréal. Publicațiile gratuite ale arondismentelor din Montréal informează periodic despre diverse infracțiuni. Un atac armat a avut loc în 13 septembrie 2006 la Colegiul Dawson din centrul Montréalului; atunci au fost răniți și trei studenți români. A provocat emoție în presă uciderea, în ianuarie 2006, a unei tinere de 17 ani, aflată singură în tura de noapte într-o stație Shell. În provincie minorii au dreptul să lucreze de la 12 ani, deoarece Canada nu a ratificat Convenția internațională prin care se interzice angajarea minorilor sub 15 ani. Explicația poate să fie atât nevoia mâinii de lucru ieftine, cât și nivelul scăzut al veniturilor populației, acești copii sporind veniturile familiei. Alocația lunară, în valoare de 100 \$ impozabili, se acordă copiilor doar până la 6 ani. În 2002, aproape unul din șase copii canadieni (adică 1,065 de milioane, ce reprezintă peste 16% din numărul copiilor) trăiau sub nivelul de sărăcie; totuși, situația era mai bună decât în SUA, unde 11,7 milioane de copii (adică 22%) trăiau în sărăcie în același an.

Furturile mărunte sunt relative puține. Majoritatea imigranților vin din țări sărace, măcinate de persecuții politice sau religioase, care n-ar îndrăzni să fure, riscând expulzarea. E drept că nu toți sunt așa temători, unii chiar vin să fure sau să cerșească și o bună parte dintre ei sunt români. „*Aici se poate fura și nu te prinde nimeni! Aici e de noi, veniți, fraților!*”, lansează *Pușcăriașu'* chemarea pe forum. Sub titlul „*Specialiștii români au băgat spaima în sistemul bancar canadian, Pagini românești* (nr. 1, 2005) relatează conținutul unui reportaj difuzat pe un post de televiziune canadian despre furturile de pe cardurile bancare; au fost arestate 58 de persoane (în majoritate români), care au furat 10 milioane de dolari. Banda acționa în mai multe provincii, iar unul dintre hoții români se afla la a șasea arestare. Potrivit specialiștilor, Canada este țara ideală pentru acest fel de infracțiuni, deoarece este pe primul loc în lume în folosirea cărților de debit, iar tipul de carduri oferit de sistemul bancar canadian nu oferă suficientă securitate; o securizare performantă a cardurilor ar necesita o investiție de 500 milioane de dolari, dar băncile preferă deocamdată doar să-i despăgubească pe clienți. Se pare că unii români ajunși în Canada sunt specialiști și în spălarea banilor unor companii românești, afirmă autorul articolului. Potrivit lui Ioan Cosmuță, o rețea de contrabandă din Canada era alcătuită de țiganii din țările ex-comuniste; unul dintre ei este deja celebrul Fane Spoitoru, refugiat în Canada, care avea invitați de seamă din România: actori, cântăreți, chiar politicieni. Informații picante despre modul de operare al diverșilor borfași dă Mircea Gheorghe în volumul său de povestiri, *Partida de canastă*, una dintre cele mai bune cărți scrise de un român despre imigranții din Montréal.

Informațiile privind marea corupție sunt aproape absente din paginile ziarelor studiate; un singur caz răsunător, cunoscut sub numele de „scandalul comanditarilor”, și-a găsit loc în *Pagini românești* (nov. 2005). În urma referendumului de separare din 1995, guvernul federal liberal a început o propagandă

agresivă pentru a-și crea un *brand* cât mai atrăgător în provincia Québec. Prețul: deturnarea de fonduri, falsificarea facturilor, risipirea banilor publici, contribuții ilegale la sponsorizarea partidului liberal în schimbul acordării de contracte guvernamentale etc. În 2005 s-a declanșat scandalul programului de sponsorizare, în urma publicării unui raport de 1.400 de pagini alcătuit de către verificatorul general al Canadei, Sheila Fraser, la cererea premierului Jean Chrétien. A fost cel mai mediatizat eveniment din 2001 și ancheta cea mai costisitoare: cheltuieli de 6,7 milioane \$ pentru avocați, plus alte 7 milioane pentru servicii contabile. Bugetul de 250 milioane de dolari fusese administrat de Alfonso Gagliano, ministrul Lucrărilor publice, fiind implicați în scandal funcționari superiori, membri ai Partidului Liberal, societăți de stat, directori a cinci agenții de publicitate (care au beneficiat de contracte în valoare de 67 milioane de dolari). În anchetă au fost audiați atât fostul premier Jean Chrétien, cât și premierul în funcție, Paul Martin, ministru al Finanțelor la vremea respectivă. A fost prima dată în istoria Canadei când un premier în funcție a apărut în fața magistraților. Programul de sponsorizare a fost anulat, iar o parte din bani, returnați. Sheila Fraser publică, de altminteri, rapoarte anuale, care sunt semnalate și în *Métro*, despre ceea ce nu merge bine în Canada: risipă de bani publici, fraude, abuzuri etc.

Publicațiile franceze gratuite studiate în Canada se deosebesc fundamental de cele din România: lipsesc știrile senzaționale, dezvăluirile legate de matrapazlăcurile putemicilor zilei sau ale oamenilor de afaceri, ecouri ale dezbaterilor parlamentare, chiar și indiscrețiile cu privire la viața vedetelor. Păstrarea tăcerii asupra faptelor de corupție din societatea canadiană poate lăsa impresia falsă că aceste fapte nici nu se întâmplă. Totuși unul dintre marile scandaluri de escrocherie poate fi cunoscut și de români dintr-un documentar difuzat pe *Reality TV*. Este vorba despre scandalul fondului de investiții *Eron Mortgage Corporation* din Vancouver, Columbia Britanică, scandal izbucnit în 1996. La 10 ani de la producerea scandalului, în 2006, în seria *Very bad man*, apare un documentar cu privire la fondul *Eron: cei doi manageri* reușesc să fure peste 210 milioane de dolari de la cei cca. 3.000 de investitori. Ei vor primi condamnări derizorii: 6, respectiv 3 ani, din care nu execută decât 1 an, respectiv 6 luni; din bani se recuperează doar cca. 20%, lăsând pe drumuri o mulțime de pensionari.

Nu în ultimul rând, Canada constituie o destinație turistică ispititoare, cu uluitoare frumuseți naturale sau minuni create de mâna omului. Să amintim doar două. Prima și cea mai cunoscută atracție turistică este cascada Niagara, cascada cu cel mai mare debit de apă din lume, vizitată anual de 14 milioane de turiști. O altă atracție turistică este orașul subteran din Montréal, în conexiune cu o parte a liniei de metrou, oraș întins pe mai mult de 30 km, cu peste 1.500 de magazine și 200 de restaurante.

2. Bogații și săracii Canadei; salarizarea

Există și o altă față a fericirii, despre care se vorbește mai puțin: distribuția veniturilor potrivit coeficientului GINI. Cu cât acest coeficient este mai ridicat, cu atât discrepanța dintre bogați și săraci este mai mare. În 2005, Canada avea acest coeficient destul de ridicat, de 33,1, la egalitate cu Elveția, spre deosebire de țări cu un coeficient sub 25: Ungaria, Danemarca, Japonia; România are coeficientul 30,3, iar țările din America Latină au între 49,1 (Venezuela) și 59,1 (Brazilia). Datele statistice oficiale (publicate în 15 martie 2001) arată cum anume este împărțită bogăția Canadei: 10% din populația țării (cca. 3 milioane) posedă 53% din averea netă a țării; următorii 10% posedă 17%, alți 10% posedă 11%, iar restul de 70% (adică cca. 21 milioane de locuitori) are doar 19% din averea; mai trebuie menționat faptul că 20% (din cei 70%) n-au decât datorii. Informațiile publicate anual în revista *Canadian Business* cu privire la topul celor mai bogați 100 de canadieni sunt preluate și de către cotidianul *Métro*. În 2004, familia Thomson, cea mai bogată, deține 22,03 miliarde \$. Provincia Québec are trei miliardari pe primele 10 locuri: Paul Desmarais (cu *Power Corporation*) - locul 6 cu 3,94 miliarde, familia Saputo - locul 7 cu 2,78 miliarde, David Azrieli (*Canpro Investments*) - locul 9 cu 2,26 miliarde. Familia miliardarului québechez Bombardier (1,27 miliarde, în scădere cu 27% față de anul precedent), de la uzinele căreia România cumpără gamituri de metrou, se situează pe locul 21. Cântăreața montréaléză Céline Dion nu se mai regăsește în topul celor 100, nu pentru că averea ei s-ar fi micșorat, ci pentru că alții s-au îmbogățit mai mult. În anul 2005, averile acestor miliardari au sporit; în topul miliardarilor québechezi se găsește acum și Jean Coutu, proprietarul lanțului de farmacii cu același nume. Primii 100 din top dețin peste 130

miliarde \$, adică aproape 12% din PIB-ul Canadei și cam 60% din PIB-ul României. Statisticile arată că interesele financiare, politice și culturale ale Canadei sunt controlate de un grup de numai două mii de persoane, grupul excluzând femeile și băștinașii; circa 80% din acest grup sunt de origine britanică, iar 90% sunt de confesiune protestantă, după cum citim în cartea coordonată de Jane Hutchings: *Canada. Ghid complet*.

Cam ce venituri au ceilalți canadieni, știind că în 1999, sub 80.000 de canadieni aveau un venit de peste 250.000 \$ canadieni pe an? Ziarele sunt foarte zgârcite în aceste informații, practic nu spun mai nimic. Aflăm totuși că beneficiarii de salarii anuale uriașe (4-6 milioane de dolari) sunt managerii unor mari corporații. Venituri de milioane de dolari pe an au și hocheiștii. Presa oferă câteva informații despre salariile anuale situate în jur de 200-300.000 \$ - premierul Canadei (295.400 \$), judecătorii din structurile federale (216.600-232.300), precum și despre salariile anuale situate între 100-200 mii \$: parlamentarii (cca. 150.000 \$) sau președintele Comitetului executiv al Primăriei din Montréal (126.082 \$). Cele mai multe informații se referă la salarizarea medicilor (232.000 \$ salariul mediu pe an al medicilor specialiști din provincia Québec). În ciuda funcției înalte, un salariu anual destul de modest pentru această funcție - cca. 110.000 \$ - avea Lise Thibault, reprezentanta reginei Marii Britanii în provincia Québec între anii 1997-2007, după cum aflăm din *Zigzag* (iulie 2007). Anchetată pentru cheltuieli nejustificate în interes privat în timpul mandatului său, în valoare de 700.000 \$, își dă demisia; potrivit legii, are dreptul la o pensie anuală echivalentă cu 30% din salariul mediu din ultimii 5 ani, adică la 33.000 \$, sumă mai mult decât modestă. Nu se dau informații dacă înaltul funcționar a suferit în vreun fel rigurile legii.

Alte informații din presa montréalază se referă la salariile anuale ale celor care au absolvit școli canadiene. Aceste date sunt relevante dacă le comparăm cu salariile pe care le primesc imigranții care și-au obținut diplomele în afara Canadei și care sunt angajați mai ales în sectorul serviciilor și sunt plătiți, în general, cu sume variind între salariul minim (cca. 13.500 \$) și cel mediu (cca. 30.000 \$). Salariile unor categorii de muncitori calificați pot fi mai mari decât ale absolvenților de învățământ superior. Muncitorii calificați, cu diplomă de studii profesionale (DEP - *diplôme d'études professionnelles*), au următoarele venituri anuale: macaragiu și tehnician betonist (61.516 \$), mecanic ascensoare (48.516 \$). Absolvenții cu diplomă de studii colegiale (DEC - *diplôme d'études collégiales*) primesc: 37.700 \$ (informatician), 44.356 \$ (chimist), 43.524 \$ (construcții aeronautice). Absolvenții cu diplomă universitară și examen de licență (*baccalauréat*) au salarii decente, adică destul de mari, uneori chiar mari: medic dentist (94.484 \$), farmacist (69.420 \$), statistician (52.572 \$), spre deosebire de un inginer constructor (49.088 \$) sau un inginer mecanic (46.072 \$). Salariile cresc odată cu vechimea în muncă și se referă la sectorul de stat; spre ex., în 2001, un inginer (din domeniile construcții, electrotehnică, mecanică, automatică) cu o vechime de peste 14 ani, are venitul între 70-80 mii de dolari. Farmaciștii sunt la mare căutare și sunt mai bine plătiți în sectorul privat, unde pot primi cca. 74.000 \$ doar cu *baccalauréat*, iar industria farmaceutică le oferă chiar peste 100.000 \$. Într-un anunț al Comisiei școlare din Montréal unui inginer mecanic i se oferea maximum 65.425 \$, în funcție de experiență, iar o secretară de școală primește cca. 30.000 \$ (15,48 \$/h), cerințele fiind cinci ani de studii secundare și DEP în secretariat. Unui director în resurse umane, o profesiune des întâlnită, i se oferă între 49.766-66.354 \$; trebuie să aibă un *baccalauréat* în gestiunea resurselor umane sau în administrarea afacerilor.

Într-o situație oarecum privilegiată sunt angajații de la instituțiile publice, dar, în special, angajații sindicalizați, deși administrația a diminuat progresiv salariile angajaților din sectoarele publice (educație, sănătate și servicii sociale). Astfel, salariul mediu anual în administrația din Québec este de 37.901 \$, cu 13,5% mai puțin față de salariații sindicalizați (43.166 \$).

Cetățenii obișnuiți din Montréal întâlnesc zilnic trei categorii de sindicaliști privilegiați: cei din transporturile publice (*STM*), apoi așa-numiții *cols bleus*, precum și salariații de la Societatea alcoolului din Québec (*SAQ*). La Congresul Asociației canadiene de transport urban din 2006, *STM* a câștigat premiul pentru programul său de acces la egalitate. Acest program, inițiat în 1987 pentru a crește numărul femeilor angajate în *STM*, are în vedere, din 1989, și angajarea minorităților vizibile și etnice și intenționează să recruteze 40% femei și 25% - membri ai comunităților culturale. După cca. 20 de ani de

la demararea programului, din totalul angajaților *STM*, 21% erau femei, în special femei de serviciu sau șoferițe și doar 11% minorități vizibile.

Categoria *cols bleus* este formată dintr-o adevărată armată de 22.000 de angajați ai primăriei, însărcinați să mențină curățenia orașului, precum și buna funcționare a șoselelor, a serviciilor de electricitate, gaz etc., ei asigurând dezapezirea chiar și a trotuarelor (contra cost). Totuși, nu de puține ori, trotuarele devin adevărate păinoare, provocând sute de victime; astfel, în primele trei săptămâni din luna februarie 2006 s-au accidentat 60 de elevi în curtea școlii; numărul tuturor victimelor care au necesitat îngrijiri medicale în urma alunecării pe gheață nu este dat. În iarna anului 2005/2006, carosabilul era ciuruit de 20 de mii de "nids-de-poules" în cele 27 de arondismente ale metropolei de dimensiuni impresionante, întinse pe 50 km lungime și 16 km lățime, chiar dacă, în ansamblu, infrastructura Canadei este demnă de admirație. Acțiunea de întreținere a curățeniei orașului, inclusiv în zecile de stații de autobuz, se desfășoară doar în perioada martie-octombrie. Ca fapt divers, trotuarele din Montréal nu au borduri.

Angajații de la *SAQ* intră în aceeași categorie a sindicaliștilor privilegiați, deoarece vânzătorii sunt plătiți cu 18 \$/h (peste 37 mii de dolari pe an), bucurându-se și de alte privilegii. Un cititor al cotidianului *Métro* consideră însă că salariul acestora nu este decât unul decent; indecent este faptul că sectorul privat plătește mizerabil (doar cu 10-11 \$/h) o activitate similară, care uneori este și singura ce ți se oferă. Mai puțin decente par să fie indemnizațiile compensatorii pe care le-au primit doi dintre vicepreședinții *SAQ* care au părăsit societatea: 166.500 \$, plus un bonus de 29.000 \$, respectiv 127.350 \$, plus un bonus de 12.500 \$; la aceste sume *cash* se adaugă și alte avantaje de care nu se bucură angajații obișnuiți.

În Canada există și un salariu minim încă din 1919, introdus inițial doar pentru angajatele femei, apoi generalizat din 1937. S-a propus o metodă „științifică” de calcul pentru fixarea acestuia și s-a recomandat ca salariul minim să atingă până la 47% din salariul mediu pe oră. Deci, în 2003 ar fi trebuit să atingă 8,20 \$/oră, fapt ce nu s-a întâmplat nici până acum, abia în mai 2008 va ajunge la 8,50, ceea ce înseamnă cea mai mare creștere din ultimii 30 de ani. Salariul minim diferă în funcție de provincie; în Québec este de 7,45 \$/oră (din octombrie 2004), adică 13.559 \$/an. În 2003, în provincia Québec, 5,1% dintre angajați aveau salariu minim, iar 23,7% au sub 10 \$/oră (echivalentul a 18.200 \$/an), în condițiile în care pragul minim pentru un trai decent al unei persoane singure din mediul urban este de 19.795 \$, venit brut. Creșterea salariului minim ar permite o mai bună redistribuire a bogățiilor și ar estompa discriminarea salarială dintre femei și bărbați, pentru că 64% dintre angajați sunt femei. Însă creșterea salarială atrage după sine șomaj, deoarece în domeniul serviciilor, cheltuielile legate de mâna de lucru sunt foarte mari: 80% în sectorul restaurantelor și hotelurilor, 75% în comerțul cu amănuntul, spre deosebire de ansamblul industriei (doar 59%). Reducerea mâinii de lucru prin folosirea noilor tehnologii ar genera într-adevăr șomaj, dar inovațiile tehnologice determină și creșterea productivității muncii, deci implicit și o creștere economică. Un salariu minim mai mare ar înviora economia, iar șomajul pe care l-ar genera ar fi doar temporar. Un dezechilibru în bugetul provinciei provoacă și faptul că 42% dintre québechezii cei mai săraci nu plătesc deloc impozite.

Oare economia provinciei se bazează pe truda celor cu salarii foarte mici care supraviețuiesc din fărâmituri?, se întreabă Anick Perreault-Labelle: „*Survivre avec des miettes*” (*Jobboom*, nr. 2, 2005). Ce poate face un angajat cu un astfel de salariu? Ne spune o tânără casieră de la un magazin second hand (*L'Amée du Salut*): are diplomă de studii secundare (*DES*), echivalentul liceului românesc și un salariu de 7,49\$/h, câștig care nu-i permite să mănânce decât paste, lapte și supă. Nu-și permite să cumpere carne, biscuiți sau chipsuri, nici să plătească o chirie pentru a sta singură, merge rar la cinema (biletul fiind prea scump), și se simte foarte *cheap*. Nici studiile nu și le poate completa, deoarece costă prea mult și nu are curajul să facă un împrumut la bancă în acest scop. Chiar un câștig ceva mai mare, de 9,36\$/h nu-i permite unei menajere să-și cumpere ochelari noi sau să meargă la teatru. De menționat că biletele de spectacol sunt scumpe în Montréal, chiar biletele la film, în special dacă este un film 3D; la astfel de spectacole nu prea este simțită prezența minorității vizibile. Un bilet costă 12 \$; reducerile practicate sunt foarte mici: pentru pensionari (fără prezentarea niciunui act) și adolescenții între 13-17 ani: 11 \$, pentru

copiii între 4-12 ani: 9 \$, iar pentru o familie compusă din 4 persoane: 39 \$. Intrarea la Musée des Beaux-Arts este de 15 \$, iar la Grădina Botanică, 9,75 \$.

Dacă mai adăugăm faptul că 25% din copiii săraci au unul sau chiar ambii părinți care lucrează cu normă întreagă, precum și faptul că micile joburi nu oferă un regim de asistență medicală complementară și nici un regim favorabil de pensionare, avem o imagine mai completă a sărăciei. Potrivit unui studiu realizat în 2006 la cererea *Forumului regional de dezvoltare socială a insulei Montréal*, 40% dintre salariați trăiesc sub standardul decent de viață, adică peste 340.000 salariați câștigă sub 20 mii \$ canadieni anual, bani care nu rezolvă nici nevoile de bază ale individului, deci munca nu te scapă de sărăcie, observă autorii studiului. Numărul total al persoanelor sărace recenzate în Montréal este de 514.000. Persoanele cele mai afectate de sărăcie sunt imigranții, persoanele insuficient școlarizate, capii familiilor monoparentale, care ocupă joburi prost plătite, în special în domeniul serviciilor: casiere, agenți de vânzări, comis-voiajori. Raportul *Consiliului național pentru bunăstare socială* sublinia faptul că în 2004, 80% dintre familiile biparentale sărace din Canada au venituri din salarii. Jumătate dintre ele nu beneficiază de ajutor social sau asigurări sociale și câștigă în medie 15.000 \$/an; cu alocațiile pentru copii, venitul lor se ridică la 22.000\$, situație inacceptabilă pentru o țară cum este Canada. Una din cauzele pauperizării lor o constituie chiriiile prea mari, astfel peste 215.000 de familii din Québec cheltuieste peste 50% din venit pentru chirii.

Pentru a atenua sărăcia, guvernul din Québec oferă ajutoare financiare: în 2004, cca. 200.000 de familii, ce câștigă între 2.400\$ și 14.810\$/an, au beneficiat de acest ajutor. Inșă aceste ajutoare nu constituie decât o subvenție deghizată care va permite în continuare subsalarizarea angajaților de către patroni, împovărând finanțele publice. În 2004, un montréaliez din opt trăia din ajutor social (cca. 187.000). Provincia Québec are și un procent ridicat de persoane aflate în insecuritate alimentară (5%), care apelează la *banca alimentară*: în 2000 erau 190.000, iar în 2005, numărul lor se ridică la 350.000, deoarece costul vieții crește mai repede decât veniturile, astfel în perioada 1978/98 salariul minim a crescut cu 98%, iar viața s-a scumpit cu 127%.

Se trag și alte semnale timide în presă cu privire la „*portretul alarmant al Québecului*”. Liga pentru drepturi și libertăți, precum și organisme sindicale sau comunitare dau publicității un raport (12 martie 2006) în care demonstrează numeroasele violări ale drepturilor economice și sociale, insuficiența salariului minim, creșterea numărului de *bănci alimentare*, subfinanțarea în domeniul sănătății, criza locuințelor cu chirii modice.

Unii oameni disperati acceptă să devină cobai umani, supunându-se testărilor clinice pentru diverse medicamente, în schimbul unor plăți compensatorii de până la 1.500 \$, după cum aflăm din anunțurile publicitare din vagoanele de metrou. I. Cosmuță relatează cazul tragic al unui român care a acceptat o astfel de testare din motive financiare și a sfârșit curând în urma unui cancer de stomac. Într-un panou publicitar afișat în mai multe stații de metrou, soluția ieșirii din mizerie a québechezilor este oferită de biserică: „*Sur trois continents nous appuyons les populations dans leurs efforts de changements durables. Les pauvreté est partout au Québec. Et partout nous apportons des solutions. Joignez-vous à nous! Les oeuvres du cardinal Léger*”; fotografia de pe panou prezintă o farfurie de metal ciobită, în care se află o felie de pâine toast.

Chiar salariul mediu, care era de 15,45 \$/oră (cca. 30.000 \$/an) în 2003 în Québec, rămâne foarte modest, ținând cont de prețurile mari la alimente, impozitele deosebit de mari, precum și de creșterea continuă a chiriilor. Așa spre exemplu, la un salariu de 30.000 \$/an, cca. 30% reprezintă taxe și impozite reținute automat de angajator; aceste taxe și impozite pe veniturile salariale sunt progresive. Numărul celor cu venituri mari este redus: doar 2% din québechezi câștigă peste 100 mii \$/an, (dar plătesc 20% din totalul impozitelor), față de 4% în Ontario, iar potrivit unui studiu alcătuit de *Statistique Canada*, doar 11% din angajații, având vârste cuprinse între 25-64 de ani, aveau salarii care depășeau 30 \$/oră (în 2001), adică cca. 55.000 \$/an. Într-un clasament al indicelui de bunăstare al locuitorilor din provincia Québec, alcătuit în 2006 și stabilit după rata șomajului, a veniturilor și a investițiilor făcute de primării, Montréal ocupă locul 18 din cele 25 de orașe ale provinciei, iar orașul Québec, locul 8.

Economiștii spulberă mitul nivelului de viață mai ieftin din Québec față de cel din Ontario; în 2004, PIB pe cap de locuitor din provincia Québec se situa pe locul 53 din cele 60 de state americane și provincii canadiene. În 2006, cu excepția provinciilor de la Atlantic, Québec avea cea mai ridicată rată a șomajului din Canada (8,5%); și numărul de asistați sociali crescuse.

Robert Gagné, profesor la Institutul de economie aplicată de pe lângă Școala de înalte studii comerciale (HEC) din Montréal demonstrează falimentul „modelului québechez” în articolul *Vingt ans de politiques économiques inutiles au Québec*. Aceste politici sunt bazate pe intervenția statului în scopul declarat al unei mai bune redistribuiri a bogăției și al accesului la serviciile publice. Având ca sursă de analiză *Statistique Canada*, autorul analizează veniturile medii (după impozitare) din perioada 1980-2001, în provinciile Québec, Ontario și Alberta și ajunge la concluzia că săracii din Québec rămân cei mai săraci și că bogații din aceeași provincie sunt cei mai puțini bogați din cele trei provincii analizate. Astfel, 20 de ani de intervenționism al statului și impozitare excesivă, asociate cu procentul cel mai ridicat de sindicalizare din America de Nord n-au avut nici un efect asupra redistribuirii bogăției, iar Québecul a continuat să se pauperizeze. În 2001, în provincia Québec, 20% dintre cei mai săraci au un venit mediu net de 12.451 \$/an; 20 % dintre cei mai bogați au 56.243 \$, iar pe ansamblu totalizează 29.768 \$. În același an, în Ontario, aceste cifre sunt: 13.723 \$; 70.006 \$ și 36.304 \$, iar în Alberta: 13.820 \$; 68.956 \$ și 36.169 \$. Nu stă în picioare nici argumentul că în Québec costul vieții ar fi mai scăzut; exceptând locuințele, costul vieții în Québec și Ontario este sensibil egal. Apoi, analiza costului vieții nu ține cont de diferențele ce pot exista între calitatea locuințelor. În același timp, constată autorul, în Québec se deteriorează și calitatea serviciilor publice din lipsă de bani.

Atât ziariștii, ca spre exemplu, Alain Dubuc, cronicar la gazeta montréalază *La Presse*, precum și analiștii economici, observă declinul economic al provinciei Québec, condamnat la sărăcie pe termen scurt. Apare o situație aparent paradoxală: potrivit PIB, Québecul face parte din clubul bogaților și ar figura în topul celor mai bogate 17 țări din lume, dacă am considera provincia independentă. Însă PIB măsoară resursele disponibile pentru a oferi calitatea vieții colective; după acest clasament, chiar Terra Nova ar fi mai bogată decât Québecul, deși această bogăție nu se vede în mod concret. Cauzele sărăciei sunt multiple: provincia are creșterea cea mai mică din America de Nord, productivitatea și veniturile cele mai mici, o rată mare a șomajului, fiscalizare excesivă, capacitate redusă de atragere a investitorilor (în special după referendumul de independență din 1995, când marile companii internaționale au migrat în Ontario, iar economia Québecului s-a prăbușit), sindicalizare excesivă. Provincia are și datoriile cele mai mari (117 miliarde de dolari, cu sume anuale de rambursare de 7 miliarde de dolari); datoriile istorice ale provinciei datează încă din perioada Olimpiadei din 1976. La polul opus se află provincia Alberta, care în 2006 a avut un surplus bugetar de 7 mld. \$, surplus ca a fost împărțit cetățenilor, fiecare primind un cec de proprietate de 400 \$. Chiar și datoria Canadei este imensă: 500 miliarde de dolari.

Una dintre soluțiile propuse pentru a impulsiona prosperitatea provinciei ar fi încurajarea cercetării și a inovației; mai mulți cercetători au observat locul periferic pe care îl ocupă Canada în privința cercetării științifice și a numărului oamenilor de știință, comparativ cu alte țări industrializate. Are loc o adevărată migrație a creierelor în SUA, unde beneficiază de venituri anuale mai mari, gratificații, cheltuieli de mutare, iar impozitele sunt mai mici.

O altă cauză care contribuie la adâncirea sărăciei este dezindustrializarea, ca efect al globalizării. Interesată de câștiguri cât mai mari, obținute prin folosirea forței de muncă ieftine, majoritatea produselor de îmbrăcăminte și încălțăminte, dar și electronicele și electrocasnicele, chiar și micile suveniruri ce poartă însemnele Canadei sunt fabricate în China sau în țări slab dezvoltate din Asia sau America Latină. China este, după SUA, cel de-al doilea partener comercial al Canadei. Un mic scandal a fost stârnit descoperirea de către jurnalul *Les Affaires* a faptului că marea majoritate a costumele olimpice canadiene, purtate de participanții la Olimpiada din 2006 sau vândute în magazinele *La Baie* și *Zellers*, au fost fabricate tot în China. Președintele Federației canadiene de îmbrăcăminte se declara de-a dreptul jignit că o țară membră a G-7 n-a fost capabilă să promoveze producția proprie în acest scop, chiar dacă costurile ar fi fost ceva mai mari. Această politică duce la dispariția fabricilor producătoare din Canada, dar și la îmbogățirea peste măsură a comercianților. Comanda costumelor olimpice era impresionantă: pentru 570

de magazine din Canada, la care se adaugă comenzile buticurilor, comenzile on-line, dar și buticurile din Italia

Provincia francofonă Québec provoacă o anumită neliniște și nesiguranță locuitorilor săi datorită tendințelor sale secesioniste, rivalitatea dintre englezi și francezi datând încă din sec. al XVI-lea. În urma referendumului din 1995, provincia a fost la un pas de separare, împotriva secesiunii votând doar 50,6% dintre alegători. Tensiunile continuă și acum, deși nu prea se vorbește despre acest lucru; până și manualele de istorie pentru elevii din cursul secundar ignoră această realitate. După alegerile federale din 2006, Camera Comunelor din Parlamentul canadian a adoptat o lege prin care recunoaște provincia Quebec ca națiune în cadrul unei Canade unite. În același an, noul premier conservator al Canadei, Stephen Harper, vizitează Québecul pentru a-l întâlni pe premierul provinciei francofone, fiind, după mai bine de 20 de ani, prima vizită în Quebec a șefului guvernului federal. Vizita se va repeta și, mai mult decât atât, noul premier al Canadei anunță participarea sa la *Somm et*-ul francofoniei de la București.

3. Ce știu candidații la emigrare; sistemul federal de selecție

Se pune întrebarea: de ce vin totuși emigranții în Canada? Și este vorba, în primul rând de emigranții economici. Diplomele de studii superioare dobândite în țara lor de origine nu le sunt recunoscute, în consecință sunt plătiți cu salarii mai mult decât modeste, deoarece n-au „experiență canadiană”; unii rămân toată viața cu aceste salarii sau trăiesc din ajutoare sociale, în speranța că măcar copiii lor, urmând școlile canadiene, vor avea mai mult noroc.

Cauza cea mai importantă a emigrării este speranța de realizare a visului canadian, doar că acest vis se bazează pe informații vagi sau incorecte, precum și pe dezinformare prin omisiune.

Ce știu imigranții înainte de a veni în Canada? Află doar că țara are „nevoie disperată” de imigranți. Sunt mai multe locuri de muncă decât angajați, se plângea Joe Volpe, ministrul Imigrației, într-un raport prezentat în 2005 în Camera Comunelor. „*Ursul păcălit de Volpe*” comentează pe forum: „*Nu știu unde vede Volpe acești locuri de muncă neacoperite, probabil prin ținuturile alea cu -50, pentru că șomajul atinge în unele zone și 15%. Șansa de a prinde un job pe cont propriu, fără recomandarea unui alt român este aproape nulă... După ani de zbatări, o să-ți găsești propriul drum, trăind cu regretul că n-ai avut șansa să crești în domeniul în care aveai experiență și în care te integrai rapid. Cam acesta-i sistemul de recrutare a inteligenței în Canada*”.

Periodic, Ambasada Canadei organizează ședințe gratuite de informare pentru cetățenii din București, dar și din provincie (Sibiu, Brașov etc.), în care făcea propagandă pentru emigrare. „*Se pare că plasele, țepetele, iluziile merg de minune la români, de aceea se și dau atâtea anunțuri în presa română cu privire la emigrarea în Canada. Doar dacă sunteți disperați și nu aveți nimic de pierdut rămânând în România, doar atunci gândiți-vă să plecați în Canada. Sunt cât vreți ingineri, tehnicieni, doctori, profesori etc. români în Canada care nu s-au realizat profesional și care trag din greu pentru un salariu mediu. Prețurile la case au crescut în ultimii 4-5 ani cu cca. 40-50% și la fel și chiriile. Un amănunt, salariile au rămas aceleași*”, mărturisește un forumist al ziarului *Gândul*. Reprezintă fenomenul imigrării un profit pecuniar pentru țara dumneavoastră, profit ce rezultă din taxele de emigrare, precum și din banii pe care imigranții îi investesc în economia canadiană până la găsirea unei slujbe? - a fost întrebare un recruiter la una din aceste întâlniri. Întrebarea l-a descumpănit puțin, dar și-a revenit și a negat.

Datorită îmbătrânirii populației și a declinului demografic se estimează o criză a forței de muncă în următorii ani (2008-2013). Oficialii din Québec promet crearea a 680.000 de noi locuri de muncă până în 2009, locuri rezultate, mai ales, prin pensionarea generației de *baby-boomers*, promisiune destul de fantezistă, dacă constatăm că în 2006, spre exemplu, s-au creat doar 3 mii de locuri de muncă în provincie, față de 87 mii în Ontario și 220 mii în Canada. Spectrul *le manque de main-d'oeuvre* a determinat totuși provincia Québec să scurteze timpul necesar formalităților de emigrare (cca. 2 ani, față de 3 ani pentru provincia Ontario). Cotidianul bucureștean *Evenimentul zilei* a găzduit câțiva ani o reclamă pentru emigrare, care se adresa tinerilor dinamici cu studii superioare, cu minimum 6 luni de experiență în muncă și o bună cunoaștere a limbii franceze: „*Choisissez le Québec!. Vous êtes jeune, dynamique et motivé? Vous possédez un diplôme d'études supérieures générales ou technique? Vous avez*

au moins six mois d'expérience de travail? Vous avez une bonne connaissance du français?”. Totodată orașul Québec a investit în publicitate, printr-un program special de atragere a românilor și bulgarilor, după cum putem citi în *Ziarul de Iași*, (20 sept. 2003). În acest scop, un oficial canadian s-a deplasat în România, făcând următoarele precizări: costul pentru diverse formalități este de 1.500 \$, la care se adaugă o sumă de bani pentru a se întreține timp de 6 luni până la găsirea unei slujbe. Promite candidaților condiții de viață superioare față de alte provincii (de ex., chiria este de doar 500 \$, față de 1.000 \$ în alte provincii), rata șomajului este mai mică decât în Montréal, iar imigranții sunt ajutați să-și găsească un job; majoritatea celor emigrați în Canada (90%) găsesc de lucru ca ingineri, în IT sau administrație. Un forumist se arată însă sceptic: „*Nu te entuziasma așa de repede, că sunt exagerări mari de tot în articolul acesta și minciuni, inclusiv din partea politicianului canadian*”. Și continuă: Québecul este un centru politic și turistic, nu industrial, deci nu prea se găsește de lucru; chiar dacă chiriile sunt ceva mai mici, alte prețuri sunt mai mari. Adevărul este că orașul a reușit să atragă 5.000 de imigranți în ultimii 5 ani. În 2004/5, 51% dintre aceștia aveau pregătire universitară, 19% erau tehnicieni, 8% muncitori calificați și 12% necalificați. Integrarea lor a creat nemulțumiri de ambele părți. Imigranții n-au primit joburi corespunzătoare pregătirii din țara de origine, decât, în general, joburi prost plătite și mulți au părăsit orașul. Angajatorii au fost reticenți în angajarea lor, invocând diferențele culturale, de pregătire, precum și diferențele de experiență în muncă și au cerut autorităților să-i selecteze mai eficient ca să poată face față iernilor aspre și să cunoască limba franceză. De reținut faptul că și în Montréal, situat ceva mai în sud, pe paralela 45, ierile sunt deosebit de aspre și de lungi. Dintr-un documentar transmis pe Discovery, românii au putut afla despre consecințele unei furtuni de gheață din 1998 de la Montréal, care a afectat milioane de oameni; deși a durat mai puțin de o săptămână, orașul a fost la un pas de colaps: mai funcționa o singură linie electrică, din cele opt care alimentau orașul.

Ce mai știu cei domicili de a pleca din țară? Faptul că există un *sistem federal de selecție* a Guvernului canadian. Acest sistem a suferit schimbări de-a lungul anilor, la fel și durata de procesare a dosarelor. O bună perioadă de timp s-a pus accent pe studii superioare și performanțe lingvistice. Se acorda un punctaj bazat pe criterii obiective (vârsta, studiile, experiența profesională și cunoștințele lingvistice). Provincia Québec oferea candidaților o listă specială cu profesii solicitate - „*professions en demande au Québec*”. Pe lista profesiunilor inacceptabile era cea de jurist și cea de medic. Se verifica apoi capacitatea de autonomie financiară și o garanție a acestei autonomii (de ex., existența unei proprietăți imobiliare). Existau și alte criterii de selecție mai puțin cunoscute, cum ar fi existența unei oferte de lucru validate de guvernul provincial. De un astfel de criteriu privilegiat s-au bucurat stripteuzele din Europa de Est. Între 2001-2004, cam o mie de stripteuze (dintre care 800 românce) au ajuns în Canada ca stewardese, infirmiere și chiar călugărițe, grație aplicării unui controversat program guvernamental destinat meseriilor „cu mare cerere”. În 2004, va izbucni un scandal în care este implicată și o româncă. Ministrul Imigrației, Judy Sgro, care i-a facilitat acesteia în mod ilegal prelungirea vizei deoarece româncă lucra în campania sa electorală, își va da demisia.

Firmele de consultanță în imigrare sau agențiile pentru imigrare, atât din Canada, cât și din România, multe având site-uri pe internet, au intensificat reclama agresivă în căutare de clientelă. Deși pare incredibil, până în 2004, oricine din interiorul sau din afara Canadei se putea declara expert sau consultant în imigrație, în speranța unui câștig substanțial și facil. Începând cu anul 1991 se încearcă eliminarea amatorilor din profesiunea de consultant în imigrație, un prim pas făcut fiind înființarea *Organizației canadiene a consultanților profesioniști în imigrație*. În 2003 se publică un raport al Ministerului Cetățeniei și Imigrației ce conține 37 de recomandări pentru exercitarea acestei profesii, iar din 2004, secțiile de imigrație de la ambasade și din interiorul Canadei primesc dosare întocmite doar de către membrii Societății canadiene a consultanților în imigrație, de către barourile provinciale și de către Camera notarilor din Québec. A urmat o perioadă de tranziție de 2 ani pentru atestarea pe post. Acreditarea presupune: experiență de un an în domeniul imigrației, diplomă de studii în domeniul imigrației (cu durata de 1 an), test de cunoștințe urmate de teste de engleză și franceză și un examen profesional. Prin aceste noi reglementări ocupația de consultant în imigrație a fost echivalată cu cea de avocat și inclusă în categoria de *personnel professionnel*, alături de ingineri, medici, contabili acreditați

etc. Candidații la imigrație sunt sfătuiți să se adreseze doar consultanților profesioniști sau unui barou canadian și nu reprezentanților sau agenților, și numai pe baza unui contract scris.

Informațiile din presa din România despre imigrația canadiană sunt sporadice, limitându-se aproape exclusiv la campaniile oficiale de recrutare ale guvernului canadian. Abia cu răspândirea internetului, deci, practic după anul 2000, forumurile online pe marginea acestor articole conțin relații demitizante despre viața de imigrant în Canada. Tot mai mulți forumiști ai ziarelor românești în format electronic recunosc: „Nu merită să emigrezi în Canada. Țara asta are un sistem extrem de bine pus la punct de inducere în eroare a candidaților la emigrare...” sau „La cât de nașpa e țara asta, ar trebui să primim bani ca să emigrăm în Canada”. Și mai ales nu emigrați în Québec: „Nu emigrați în Canada! Totul este o abureală cronică. Fiecare provincie are servicii de imigrație și fiecare se zbate să atragă imigranți. Din păcate, Québecul are o politică de imigrare mai coerentă, cu față comercială, ca să spun așa, vânzători de iluzii... Dacă aveți studii superioare, nu aveți ce căuta în această țară”. „Québecul are de zece ori mai multă nevoie de voi, decât voi de el. Veniți aici și plătiți chirii, țineți camerele ocupate ca să aibă proprietarii din ce cumpăra noi case, pe care să le închirieze altor fraieri” – observă un alt forumist. „Înainte de-a ajunge pe-aici, e bine să vă gândiți că viața vi s-a terminat după ce părăsiți țara”

În mod cu totul regretabil, aceste forumuri sunt decredibilizate prin intervenția adesea grosolană, dar derutantă a unor amatori de glume proaste sau a vânzătorilor de vise, care se simt amenințați în interesele lor: fiecare client le aduce câștiguri de mii de dolari. Orice dezvăluire pe internet a unor realități descurajante pentru amatorii de emigrare, a unor constatări de tipul „vremea sclavilor negri a trecut. Trăiască sclavia modernă a sclavilor albi cu diplome, care vin singuri să-și pună capul în jug”, provoacă panică și reacții prompte; cel mai adesea se apelează la minciuni sfruntate, în speranța că este imposibil ca viitorii imigranți să se îndoiască de faptul că în Canada nu este atât de bine cum a auzit ei de decenii că ar fi. Vânzătorii de vise nu se mulțumesc doar cu reclama de tip turistic, ci depășesc limitele bunului simț: „Vancouver, oraș mîmnat, căutat tot mai mult de milionarii lumii; anul trecut /adică în 2006/ din peste 300.000 de imigranți, peste 60% au fost cei care au demonstrat că dețin peste un milion de dolari și doresc să investească în Canada. Cred că acest lucru spune cam ce fel de țară este Canada... Sorry, dacă am deranjat pe cineva!”. Alți vânzători de vise sufocă forumurile cu elucubrații de genul: „eu am doi ani de Canada și am un salariu de 100.000 \$ pe an, ca și amicii mei români și care nu sunt puțini la număr”; sau „Eu și soțul meu suntem în America de 4 ani; în acest timp, din câștigul realizat de amândoi, am cumpărat două apartamente și o casă. E ceva, nu? Nu se poate spune că nu se câștigă... Cine lucrează și-i place, puse osul la lucru, se realizează. Îmi pare rău, poate contrazic pe cineva, dar realitatea asta e!”. Dar, în primul rând, vânzătorii de vise încearcă discreditarea celor „cu orgolii și fumuri cât casa” care vor să distrugă visul canadian, numindu-i luzeri, ratați, frustrați, indivizi cărora nu le place munca și care sunt mânânați de ură, invidie, defetism și dau sfaturi ridicole: „De ce au plecat ei în Canada ...? Mai bine zis, de ce au rămas acolo și continuă s-o împoarte cu noroi? Este țara aia de vină pentru nereușita lor sau pur și simplu le lipsesc calitățile necesare supraviețuirii și reușitei?”. Condamnarea victimelor visului canadian poate lua și forme manipulatorii: fie se insistă pe valorilor societății canadiene, valori proprii democrațiilor occidentale (toleranță, interzicerea prin lege a discriminării de orice fel, acordarea de ajutoare sociale), referiri la PIB Canadei: „nivelul de trai este mai sus ca în alte țări europene”, fie se insistă pe mitul păgubos al reușitei pe bază de merit, pe egalitatea totală de șanse: „dacă dovedește că are ceva valoare urcă repede” sau „cu hotărâre și ambiție, în foarte scurt timp ai realizări pe care în România nu le vei avea nici într-o viață de muncă cinstită”; „trebuie să dovedești că poți face ceva”, „știu o mulțime de români care lucrează în engineering sau accounting după un an-doi, unii chiar fără școală: au dovedit că pot și au fost angajați și promovați!”. Un alt fals forumist afirmă că este inginer electronist; se află de 2 ani în Canada și lucrează în meserie, câștigând 50.000 \$/an, ceea ce îl va determina să-și cumpere casă. Un alt forumist îl atenționează: „Alo, domnu', treziți-vă!”, iar altul îi scrie: „Tu ești mitomanul cu personalitate multiplă care intoxică forumul cu poveștile și fanteziile lui delirante despre așa-zise reușite în Canada. Ți-e ciudă că ajung românii să cunoască realitatea de c...? ...”. „Se mine rău. Sunt agenții de emigrare care încearcă să inducă lumea în eroare postând aiureli pe forumuri!”, concluzionează un forumist disperat. Iar altul constată că unii „scriu pe forumurile de

discuții că s-au realizat în Canada, că au 77.000 \$ canadieni salariu pe an și se plimbă în mașini cu tracțiune integrală. Unii suntașa de perseverenți în minciuni, încât au început să le creadă și ei”.

4. Ce ar trebui să știe, de fapt, viitorii imigranți; ordinele profesionale

Deși potrivit legii, emigrează doar persoanele perfect sănătoase, imigranții ar trebui să știe care este situația asigurărilor medicale oferite de statul canadian. Din 2001, toate provinciile canadiene au introdus o măsură discriminatorie pentru imigranții independenți: au drept la asigurarea medicală publică abia după trei luni de la sosirea lor în Canada, cu excepția unor țări (Finlanda, Franța, Grecia, Luxemburg, Norvegia, Portugalia, Suedia) care au acorduri încheiate cu Québecul pentru ca cetățenii lor să se bucure imediat de asigurare. Alte câteva categorii speciale sunt exceptate de la prevederile acestei măsuri, precum refugiații sau nou-născuții. Imigranții, având de înfruntat și dificultățile acomodării cu noua lor patrie, în goană după un loc de muncă, pot avea surpriza neplăcută de a fi nevoiți să achite note de plată usturătoare în cazul unor accidente sau pentru intervenții chirurgicale de urgență. De asemenea, persoana care apelează la mașina Salvării plătește o taxă de 130 \$, dacă are sub 65 de ani, vârsta pensionării în Canada. Mai multe organisme aflate în serviciul imigranților cer abolirea acestei măsuri și semnalează Parlamentului câteva cazuri-limită: un copil marocan suferă o operație de apendicită, costul fiind de 18.675 \$, iar părinții unui copil filipinez, suferind de insuficiență renală, au de plătit cam aceeași sumă. Sigur, fiecare poate plăti o asigurare privată lunară de 90 \$, dacă are de unde. De asemenea, de câte ori o persoană își schimbă serviciul și acest lucru se întâmplă foarte frecvent, nu are asigurare timp de 3-6 luni, în funcție de politica angajatorului.

Cel mai important lucru însă pe care ar trebui să-l știe un imigrant economic, în special, este în ce condiții poate să-și practice meseria în scopul obținerii unui job în concordanță cu pregătirea sa din țara de origine. Imigrantul ar trebui să știe foarte clar, chiar înainte de a emigra, ce anume își dorește și ce sacrificii poate face în acest scop, și, în primul rând, dacă dorește prin echivalarea diplomei sale (contra cost) să practice o *profesiune reglementată* sau o *profesiune nereglementată*. Din păcate, aceste lucruri le află abia după ce a ajuns în Canada. *Profesiunile reglementate* sunt controlate de legile provinciale și administrate de către o asociație sau de un ordin profesional, care dau dreptul de a obține un *permis de practică*, chiar fără a avea o diplomă universitară. Perioada de evaluare a studiilor poate dura chiar un an sau doi și costă bani. După primirea răspunsului, majoritatea solicitanților se văd puși în situația de a-și relua parțial sau chiar în întregime studiile; se dau și teste de limbă. Stagiile practice obligatorii, precum și programul extrem de încărcat al studiilor fac imposibilă, în general, existența unui job de supraviețuire. Imigrantul poate recurge totuși la credite bancare care se acordă cu mare generozitate. În *profesiunile nereglementate* se cere un anumit nivel de competență și ceva experiență în muncă, instituția care îl angajează având libertatea să decidă în ce măsură candidatul corespunde nevoilor sale, în principiu, potrivit CV și după un interviu.

În Québec, ordinele profesionale s-au înființat încă din secolul al XIX-lea, după cum ne informează primul număr din *Zigzag* (2005); erau asociații menite să apere reputația profesională a specialiștilor din diferite domenii de activitate. Funcționând într-un cadru juridic neadecvat, ordinele profesionale se înmulțesc haotic; abia în 1973, guvernul adoptă *Codul profesilor*, prin care se creează 41 de ordine profesionale și două tipuri de profesii (21 de *profesii cu exercitare exclusivă* și 20 de *profesii cu titlu rezervat*), fiecare ordin având dreptul să-și alcătuiască propriile sale regulamente. Membrii ordinelor ce includ *profesiunile cu exercitare exclusivă* dețin monopolul de exercitare a profesiei respective. Aceste profesii sunt următoarele: avocat, notar, medic, medic veterinar, dentist, farmacist, optician, agronom, arhitect, inginer, topograf și geometru, inginer forestier, chimist, contabil agreeat, tehnician în radiologie, denturologist (tehnician în proteze dentare), optician de prescripții (pentru lentile de contact), chiropractician, tehnician în proteze audio, medic pediatru și infirmier. În *profesiunile cu titlu rezervat*, orice persoană, membră sau nemembră a vreunui ordin, poate desfășura o activitate reglementată de ordin pe baza unui *permis special* care îi atestă competențele. Aceste profesii sunt: contabil agreeat în management, contabil general licențiat, dietetician, muncitor social, psiholog, consilier în orientare profesională, consilier în relații industriale, urbanist, administrator agreeat, evaluator agreeat, igienist

dentar, tehnician dentar, logoped și audiolog, fizioterapeut, ergoterapeut, infirmier auxiliar, tehnolog medical, tehnolog în științe aplicate, inhaloterapeut (persoană specializată în tehnicile de îngrijire cardiorespiratorie și asistență anestezică), traducător și interpret. Există și o echivalare prin continuarea studiilor colegiale sau universitare, însă doar instituțiile de învățământ respective sunt abilitate cu această echivalare care poate fi diferită de cea făcută de ordinele profesionale. Echivalarea universitară dă posibilitatea dobândirii unei diplome de *baccalauréat* (echivalentul diplomei de licență din România), care facilitează obținerea unui permis de practică.

Ici și acolo apar articole despre adevărata situație profesională a imigranților și tot mai multe dezvăluiri pe forumuri. În aceste dezvăluiri, guvernul canadian, care de ani buni a favorizat imigranții cu studii superioare, plângându-se de penuria de specialiști, este acuzat în primul rând de duplicitate, de ascunderea adevărului, distrugând destinele a zeci de mii de imigranți. Despre acești „*mari dezamăgiți ai visului canadian*” este vorba și într-un articol publicat de Clifford Krauss în *The New-York Times*, preluat apoi de *Courrier International* (30 iunie 2005) și republicat în rezumat în ziarul *7Plus* (25 iulie 2005). Relatarea lui Cl. Krauss se referă și la Vancouver, unul dintre cele mai prospere orașe canadiene. Sunt invocate studii statistice, cercetări sociologice, opinii ale unor apărători ai drepturilor imigranților. Concluzia: perspectivele de angajare și de venituri ale imigranților se deteriorează continuu. Nu acesta este scenariul promis de Canada imigranților cu studii superioare, care își irosesc viața acceptând slujbe mărunte pentru care ar fi necesară cel mult școala secundară. În timp ce țările confruntate cu „fuga creierelor” protestează pe lângă autoritățile canadiene, imigranții cei mai calificați (adică jumătate din cei care aleg Canada) sfârșesc ca șoferi de taxi sau de camion, muncesc în uzine ori ca paznici, unica lor consolă fiind speranța că oferă alte perspective doar copiilor lor. Tot mai mulți imigranți nu fac decât să supraviețuiască din indemnizația de șomaj și cu ajutorul social și tot mai mulți se întorc în țara de origine sau emigrează în SUA. „*Cei mai mobili lucrători din lume se revarsă în Canada și se trezesc paralizați*”, susține Faviola Fernandez, profesoară în Singapore, după ce a părăsit Canada, renunțând la echivalarea diplomei sale, atât de complicată și descurajatoare este procedura. Și alți specialiști observă barierele pe care organizațiile profesionale canadiene le pun în calea echivalării diplomelor. Autorul articolului își ilustrează relatarea cu prezentarea a două destine eșuate de imigranți intelectuali care au trimis sute de CV pentru angajare: un indian de 55 de ani, specialist în ecologie, cu doctorat în Germania, fost profesor la o universitate americană, precum și un medic ginecolog egiptean, în șomaj de un an, unul din cei 1.200 de candidați la cele 200 de locuri oferite medicilor străini de către provincia Ontario. Se pare că această situație își are explicația și în discriminarea ascunsă din Canada: cetățenii canadieni get-beget au prioritate la angajare.

Impresia că ai neșansa ca CV tău de imigrant să fie respins imediat după citirea numelui este destul de mare, după cum mărturisește și un forumist la câteva luni de la sosirea în Montréal: „*aveam sentimentul că decizia de a ateriza în Québec a fost o greșeală. Mă apucasem să trimis CV-uri pe la [jobboom.ca](#) și [monster.ca](#) și, bineînțeles, nimeni nu le citea mai departe de nume*”.

Tot de discriminare se plânge și Tereza Barta, regizoare de filme documentare, după cum aflăm dintr-un interviu difuzat pe postul național de televiziune, în 17 decembrie 2006 (TVR Cultural, București). Emigrată încă din 1989, ajunge în Montréal, unde trece prin tot calvarul prin care trece un intelectual păgubos, și anume prin umilințe greu de imaginat, nevoită să accepte joburi mărunte, ca aceea de femeie de serviciu. După mai mulți ani, este remarcată de către un regizor din Toronto, interesat de un proiect de film documentar despre imigrație; o cheamă la Toronto pentru discuții, o dată pe lună, timp de un an, după care acceptă să producă filmul documentar. O și angajează, dar îi oferă un post doar de asistent de platou. Când regizorul o include într-un nou proiect, T. Barta stârnește invidia șefei sale din Montréal, astfel încât regizorul va fi nevoit s-o concedieze, deoarece, după cum i-a mărturisit, șefa ei era o quebecheză și nu o imigrantă.

Despre discriminare în găsirea unui job este vorba și în studiul lui Leslie Cheung de la Universitatea Simon-Fraser din Columbia Britanică (februarie 2006). Autoarea semnalează că nivelul de instrucție a minorității vizibile născute în Canada este superior celui al imigranților și al albilor născuți în Canada. În 2000, salariul mediu anual al minorității vizibile (arabi, asiatici, negri și latino-americani) era

cu 3.000 \$ mai mic decât al imigranților și cu 8.000 \$ mai mic decât al albilor născuți în Canada și această diferență pare să se accentueze. Rata șomajului la cele trei grupe studiate era de 10,7, respectiv 9,1 și 7,1%. Mai favorizați sunt canadienii cu descendență japoneză sau filipineză. Deși minoritățile născute în Canada, având vârste cuprinse între 25-44 de ani, au procentajul cel mai ridicat de pregătire universitară (37,5%), ei îngroașă cohorta celor cu slujbe temporare, precare sau cutimp parțial.

Consecințele dramatice ale „batjocurii recunoașterii diplomelor” sunt prezentate și în gazeta *Românii din Québec* (nr. 10, 2005), singura publicație românească din provincie care critică fățiș politica duplicitară a autorităților față de imigranți. Poate că din această cauză, din revistă n-au apărut decât 10 numere. „Prea puțin contează că ai fost medic de talent la București sau la Cluj, că ai operat pe cord deschis la Timișoara și ai salvat sute de vieți”, diploma de studii superioare din afara Canadei nu valorează „nici cât o ceapă degerată”, observă Mihai Claudiu Cristea, redactorul-șef al publicației și autorul articolului. De duplicitate este acuzată în mod direct fostul ministru al Imigrației, Michelle Courchesne, „o maestră a planurilor de acțiune nepuse în practică”; la doi ani de la investiția declară că s-ar părea că imigranții sunt obligați să-și reia studiile și promite că va cerceta situația. Cele mai multe opreliști sunt puse de către provincia Québec. Astfel, pentru a primi un permis de predare, unui profesor imigrant i se cere să se înscrie într-un program (de regulă *baccalauréat*, cu durata de 3 ani, *timp plin*), deoarece îi lipsesc 45 de ore de psihopedagogie (din cele 450 cerute de provincie), în timp ce în Ontario, la Universitatea bilingvă din Ottawa, i se cere doar refacerea ultimului an de studiu. Așa ajunge o profesoară de pian să fie cameristă, un inginer silvic spală vase și vinde clătite și imigranții nu pot să înțeleagă de ce au fost chemați de guvernul Québecului, când „vedem în fiecare zi că, de fapt, nu aveau nevoie de noi. Pur și simplu își bat joc de noi. Ei n-au nevoie de intelectuali aici, ci de muncitori”. Același lucru îl constată și o graficiană mexicană: „N-am costat nici un dolar statul québechez și oamenii din Québec. Nu suntem hoși de joburi. Ar trebui profitat de noi”. Adevărul este, constată autorul, că universitățile se află în căutare disperată de bani, deci de studenți și, dacă se poate, pentru cât mai mulți ani: „A-i cere unui arhitect, unui profesor sau unui medic să facă încă trei sau patru ani de studiu e fără umbră de îndoială o adevărată batjocură”.

Cotidianul *Métro* (9 dec. 2004) prezintă profesioniștii aflați pe treapta cea mai de jos a scalei salariale (*Des professionnels au pied de l'échelle*). Se recunoaște faptul că politica de imigrație a Canadei, deși favorizează pe cei cu studii superioare, prea puțini dintre ei lucrează în domeniul lor de specialitate, astfel că este un lucru obișnuit să întâlnești ingineri algerieni sau agronomi haitieni ca șoferi de taxi sau informaticieni și biochimisti ca receptioneri. În 2001, 46% din imigranții având vârste cuprinse între 25-44 de ani, sosiți în Canada între 1996-2000, erau licențiați, dar sub 20% ocupă o slujbă potrivit pregătirii lor. Imigranții aleg Canada tocmai pentru a-și pune în valoare cunoștințele și talentul; în ciuda unui CV impresionant, a experienței canadiene în muncă, a stabilirii unei rețele de contact, ei rămân fără job, deoarece studiile nu le sunt recunoscute. Ei sunt nevoiți astfel să pomească de la bază, de la treapta cea mai de jos a scării profesionale, având, de regulă, un job precar. Candidații sunt selecționați în funcție de o grilă care validează capacitatea lor de a se descurca. Potrivit statisticilor oficiale, șansele unui job mai bun cresc odată cu creșterea duratei de rezidență. În 2001, dintre imigranții între 25-54 de ani, rezidenți în Canada de cca. 15 ani, 78,6% aveau un job, față de 65,2%, din același grup de vârstă, dar imigrați de curând. Pentru ingineri, medici sau avocați este o adevărată provocare să reușească să facă față unor serii întregi de examene și să fie primiți în ordinele profesionale.

Odată intrați în Canada, Ministerul Imigrației, precum și alte organisme îi sprijină pe o perioadă de 18 luni în eforturile de căutare a unui loc de muncă, sprijin destul de îndoielnic, de altminteri, deoarece căutarea unui job implică accesul obligatoriu la internet și la telefon, deci cheltuieli suplimentare legate de cumpărarea unui calculator, a unui telefon cu robot, precum și plata abonamentelor (internet, telefon, mijloacele de transport în comun, adică cca. 140 de dolari pe lună).

Găsim și alte exemple de obținere a unui job: o franțuzoaică cu studii superioare la Lyon, obține repede un stagiu la Primăria orașului, apoi o slujbă permanentă, studiile sale fiind recunoscute (Québecul recunoaște diplomele din Franța și Belgia). A avut noroc, spre deosebire de o altă franțuzoaică, licențiată a unei mari școli de comerț din Franța, cu o excelentă experiență în muncă, care n-a reușit să-și găsească

de lucru în domeniul ei de pregătire și intenționează să se repatrieze. Un alt exemplu, este al unui arhitect columbian, emigrat de trei ani și jumătate. Diploma sa de arhitect n-a fost recunoscută, din această cauză s-a orientat spre un masterat în amenajare teritorială; având dreptul să participe la o campanie de recrutare a personalului în funcții publice, acum are o slujbă. Ce reproșează el autorităților din provincia Québec: publicitatea mincinoasă făcută în străinătate de către provincia Québec: „*Veniți la noi! Avem nevoie de ingineri, arhitecți și medici*”; ajungând acolo, ordinele profesionale le închid ușa în nas.

Un studiu realizat de Yuhong Chang de la *Serviciul de orientare și integrare a imigranților* (SOIT) pe 1.636 de imigranți în căutare de lucru între anii 1999-2002, publicat în buletinul organizației *Objectif Québec* (2006), se adaugă criticilor la adresa oficialităților québecheze față de imigranții cu studii superioare: 75% dintre ei ocupă un loc de muncă sub calificarea lor și 20% dintre ei sunt sortiți să devină muncitori necalificați. S-a constatat că un imigrant din doi obține un job dacă este de origine europeană, 1/3 dacă este maghrebian sau african și 41% dacă provine din Asia sau America Latină. Cauzele: lipsa pregătirii, deficiențele de instrucție și discriminarea. Dar cifrele intră în contradicție cu intențiile politicii de imigrare din Québec atunci când este vorba de angajarea profesioniștilor; provincia nu este capabilă să le asigure un loc de muncă în domeniul lor de activitate și numărul acestora crește: dacă în 1999 SOIT a asigurat un loc de muncă corespunzător pentru 50% dintre ei, în 2002 acest procent scade la 35%. Autoritățile nu au înțeles că imigranții nu sunt o problemă, ci un atu economic pentru regiune, iar discriminarea la care sunt supuși întinează nu doar individul care îi cade victimă, ci și societatea care îl primește: „*putem înțelege că societatea québecheză își poate căuta cele mai strălucite creiere în lumea a treia pentru propriile sale nevoi, dar este imoral de a nu fi în stare să folosească mai bine aceste creiere în momentul în care se află aici. Această risipă de resurse umane este tot atât de dăunătoare ca și risipa resurselor naturale*” (traducere-n.a.).

Discriminarea imigranților poate fi un subiect foarte util în afirmarea unor partide politice. În februarie 2006 apare la Montréal un nou partid de stânga, suveranist, feminist și ecologist, și anume partidul *Québec solidaire*, care își recrutează membrii din nemulțumiții Partidului québechez. Partidul abordează o problemă extrem de sensibilă a societății multiculturale canadiene: discriminarea, vizibilă atât în ceea ce privește recunoașterea diplomelor imigranților, care la ora actuală este „*un adevărat scandal... o veritabilă risipă umană*”, precum și cele privind angajările și locuințele.

Ultimele date statistice, din septembrie 2008, arată că rata șomajului printre imigranți este de 18,1%, de 3 ori mai mare decât la nivelul Canadei și de 2 ori mai mare decât în provincia Québec.

Chiar Alexandru Cetățeanu subliniază valoarea unui nume francez în găsirea unui job mai bun, iar un forumist precizează: „*să fim sinceri, locurile de muncă bune se adresează canadienilor, nu imigranților*”. În septembrie 2007, *Métro* a relatat cazul unui arab care n-a reușit să-și găsească un job până nu și-a schimbat numele; și n-a ales orice nume, ci numele de Trembley, nume unei renumite familii québecheze din care provine și primarul actual al Montréalului. Arabul a dat în judecată autoritățile pentru discriminare și a fost despăgubit cu 15.000 \$. În instanțe se află alte 70 de cazuri de discriminare la angajare, și acestea nu reprezintă decât vârful aisbergului.

Ce oferă însă Québecul cu generozitate imigranților încă din 2002 prin Ministerul Imigrației și Comunităților Culturale? Diplome de *bienvenue*, după cum aflăm din *Pagini românești* (ed. 2, 25 martie 2006). Într-un interviu luat cu această ocazie, ministrul Lise Thériault recunoaște faptul că guvernul n-a făcut o corelație între pregătirea superioară cerută imigranților și recunoașterea diplomelor, dar pe viitor se încearcă realizarea unor grile mai bune de echivalare, astfel încât imigranții să-și poată exercita meseriile pentru care s-au pregătit în țara de origine. Chiar Ordinele profesionale vor face modificări în statutul lor, lucru care nu este deloc simplu, deoarece sunt 50 de profesii reglementate de 45 de ordine profesionale. Întrebăți care ar fi soluția pentru a opri fenomenul plecării din Canada la scurt timp după sosire, ministrul, în ton cu atmosfera sărbătorească, apreciază că provincia Québec este printre cele mai avansate în materie de recunoaștere a diplomelor și că imigranții din Québec au o excelentă stabilitate. Părerea participanților români nu este însă la fel de optimistă. În primul rând se plâng de proasta informare avută înainte de imigrare: „*ziceau că se caută oameni cu studii superioare, când de fapt, au nevoie de brațe de muncă*”; „*echivalarea ministerului nu e suficientă ca să poți intra în câmpul muncii*”.

O învățătoare observă că n-are nicio șansă de a-și practica meseria și va urma, probabil, niște cursuri pentru a se putea angaja la o grădiniță (*garderie*); abia când băiatul ei a avut probleme de sănătate și-a dat seama că în Québec multe lucruri nu merg bine. Soțul ei este inginer, dar intrarea în Ordin presupune timp și bani; va face, poate, un curs de muncitor calificat. E drept că este ceva mai bine decât în țară, unde lucrurile se vor schimba abia în 10-20 de ani; atunci s-ar putea să se întoarcă: „*Oricum n-am de gând să-mi petrec aici tot restul vieții. Pentru mine, Québecule o mare dezamăgire*”.

O șansă de a afla adevărul ar fi în ziarele românești din Canada; ele sunt chiar prea multe, dar și prea sărace în informații utile, cenzurate și invadate de publicitate, ocolind cu grijă aspectele vitale ale procesului de integrare. Totuși au publicat câteva informații prețioase despre condițiile în care se pot practica diverse meserii. Doar că este o problemă: cei din România nu știu nimic despre existența lor, iar cei din Canada, practic, nu mai au nevoie de aceste informații.

Referiri la îngrădirea libertății de expresie apar în mai multe publicații românești din Montréal. La modul general, despre libertatea de expresie, sau mai degrabă despre lipsa ei, vorbește Basile Blaga în publicația *Tribuna noastră* (an. 9, nr. 52, 2006). Când mass media a devenit o industrie și deci profitul se află în prim plan în slujba unor interese politice și financiare, atunci dispare libertatea de expresie, una din pietrele fundamentale ale democrației, și intervine manipularea, deformarea adevărului sau tăcerea. În că Orwell arăta în *Ferma animalelor* că, în lumea liberă cenzura este mai sofisticată decât într-un regim totalitar, și anume „*ideile nepopulare sunt trecute sub tăcere și faptele jenante rămân în umbră, fără o interdicție oficială*”. Astăzi mass media folosește excesiv faptul divers: accidente, asasinat, catastrofe descrise cu exces de amănunte pentru distragerea atenției opiniei publice de la adevăratele probleme ale societății. La acestea se adaugă „*o publicitate împinsă până la grotesc*”. Autorul se referă cu precădere la situația din SUA, unde a apărut chiar o mișcare pentru reforma presei, *Free Press*, evitând să facă vreo aluzie la situația din Canada și din Montréal, acolo unde, de fapt, apare gazeta pe care a fondat-o în 1998. Autorul nu ne explică nici ce înseamnă avertismentul redacției: „*Articolele... au conținut contrar moralei, legilor canadiene sau reglementărilor provinciei Québec nu vor fi acceptate, în măsura în care acest caracter va fi constatat de redacție... Redacția își rezervă dreptul de a respinge articolele și materialele de orice fel, semnate cu pseudonim sau nesemnate și al căror conținut pot atrage răspunderi de indiferent ce natură*”.

O referire explicită la îngrădirea libertății de expresie găsim în *Pagini românești* (ed.1, 13 febr. 2005), pe marginea realizării emisiunilor TV în limba română, de pe *Canal Horizon Global* din Montréal. Autorul articolului, George Sava, atrage atenția asupra situației ingrate în care se află realizatorul acestei emisiuni. Formatul emisiunii este decis de conducerea *CH Global*, care interzice abordarea subiectelor din realitatea canadiană sau românească recentă, inclusiv subiecte politice sau sportive, reportajele, divertismentul, filmările din afara studioului, de fapt orice ar reprezenta „*viața comunității*”; emisiunea devine astfel anostă cu doi invitați și o rubrică culturală. Conducerea postului dorește atragerea de publicitate, lucru destul de dificil din cauza emisiunilor plictisitoare.

Presa românească montréalază nu prezintă, în general, destine eșuate, ci doar realizări, chiar dacă din unele interviuri răzbat ecouri ale dificultăților pe care le întâmpină imigrantul căruia nu i se recunoaște nimic din experiența sa profesională din țara de origine. Un astfel de exemplu ar fi Viorel Gaiță, cunoscutul realizator de emisiuni umoristice la mai multe televiziuni din România; sosit la Montréal, își găsește un job în domeniul serviciilor, ca vânzător de celulare sau în goană după abonați la internet și cablu, deși între timp, obținuse o diplomă la Universitatea Concordia din Montréal. Angajat la emisiunea în limba română de pe *Canal Horizon*, pierde acest post după două luni, prin desființarea emisiunii (*Românii din Québec*, nr. 9, 2004; *Pagini românești*, ed.1, 13 febr. 2005). La 8 ani de la sosirea sa în Montréal, Viorel Gaiță, având deja doi copii de vârstă preșcolară, părăsește Canada, după cum aflăm din ziarul *Cotidianul* din București (3 iulie, 2008).

Telespectatorii români pot cunoaște un caz concret despre încălcarea dreptului de a informa corect publicul din Canada, și anume dintr-un documentar TV, intitulat *The Corporation*, prezentat în 2007 pe TVR 2. Doi ziariști de investigație de la Fox TV din Columbia Britanică realizează un film documentar despre efectele devastatoare asupra sănătății ale hormonilor de creștere, hormoni care se află

în produsele din carne și lapte. Conducerea televiziunii interzice difuzarea filmului și-i concediază pe cei doi. În procesul intentat de ziariști, Fox are câștig de cauză.

5. Posibilitatea practicării diverselor meserii de către imigranți

Câteva articole din gazetele românești din Montréal prezintă pas cu pas cum se poate ajunge la practicarea meseriei dorite: cea de medic uman sau veterinar, asistent medical și profesor; există câteva referiri și la ingineri. Despre practicarea meseriei de medic vorbise chiar și Alexandru Cetățeanu în cartea sa „Un român în Canada”, în care tinde să acrediteze iluzia existenței unui paradis terestru în Canada. Totuși, nu trece sub tăcere dificultățile enorme legate de admiterea în Ordinul medicilor, atât din cauza limitării drastice a locurilor pentru imigranți, a necesității refacerii studiilor, precum și a taxelor extrem de mari. Selecția dosarelor se face pe bază de CV, urmat de un interviu. În țara libertății și a democrației, se ține cont totuși de originea numelui pe care îl ai, astfel că un nume francofon poate să fie un atu serios în selecția dosarului. Taxa de admitere la rezidență era de 900 \$; cei reușiți urmau cursuri timp de încă 2 ani pentru a deveni medici de familie și 6 ani pentru alte specialități. Examenul de practică pentru stomatologi era și mai devastator: 10 mii \$, bani ce se pierd în cazul nepromovării examenului. Dar salariile sunt pe măsură.

Două articole românești din *Zigzag* (nr. 2, 2005) prezintă condițiile în care se poate practica meseria de medic. Într-unul este vorba despre medicul stomatolog Claudia Buracu Ciocârlan, cunoscută prin reclama sa în toate publicațiile românești din Montréal. Sosită în Canada în 1995, nu-i sunt recunoscute studiile, dar reușește să lucreze ca asistent dentar timp de 3 ani. Această practică din Canada a fost hotărâtoare în selectarea dosarului pentru refacerea studiilor, și nu studiile de specialitate din România. A reluat facultatea de la zero. Legislația se schimbă destul de des și diferă de la o provincie la alta; astfel, de ex., în 2005, la examenele de admitere pentru medicii străini se acordau cam două locuri pe an, deci pot concura și 200 de medici pe aceste două locuri; examenul durează 6 ore și este de tip grilă din toate materiile predăte în universitatea canadiană. Acum sunt obligatorii doi ani de școală, iar admiterea durează o săptămână; examenul este teoretic și practic, precum și examen de limbă engleză. Doctorița Buracu a făcut 4 ani de facultate (acum se fac 5) și a absolvit-o în 2001. Programul este foarte dur, zilnic între orele 8-18. Este adevărat, a învățat multe lucruri noi despre care în România nici nu auzise și care nici acum nu se aplică. Deci, refacerea studiilor este justificată într-un fel, dar nu pe o perioadă atât de lungă, ci cu un program scurt, de „punere la zi” cu cerințele din Canada. Și încă ceva: „aici nimeni nu ajută pe nimeni, fiecare merge pe cont propriu”, dar merită efortul. Medicii stomatologi încep cu un salariu mare, de circa 90.000 \$/an și ajung să câștige și 250.000 \$/an, o adevărată avere.

De aici și disprețul agresiv al unor forumiști fericiți, deveniți medici stomatologi. În 2005, medicul Mirela, stabilită într-o provincie anglofonă, se lauda: „Am venit în Canada acum 6 ani de zile și mi-am echivalat licența de medic stomatolog în numai 3 ani. Am dat examene, am mers la facultate încă doi ani de zile, dar a meritat. M-am angajat ușor și sunt mulțumită de toată experiența trăită. Toți plângăcioșii de pe forum care blamează Canada pentru faptul că nu le ridică statui încă de la sosirea pe aeroport, sunt niște ratați, care nu au nici un fel de ambiție și nu ar mai chelui un dolar pe educație. Am întâlnit mulți campioni care spun că îi umilesc canadienii cu examene și tot felul de bețe în roate ca să poată ocupa un post mai ca lumea. Este normal să fie așa, atâta timp cât oamenii ăștia nu te cunosc și nu știu cât ești de pregătit în respectiva profesie. Să ai o diplomă nu este totul. Cine este capabil reușește oriunde în lumea asta. Sunt curioasă să aflu dacă România recunoaște medici sau ingineri emigrați din lumea a treia și dacă îi pune imediat în funcții?! Românașii veniți în Canada, slabi de inger, clachează de la bun început, din cauza nebuniei de a face rapid rost de bani și de a avea case, mașini și conturi bancare, precum cei născuți aici. Cei plini de averi sunt aici de generații și știu că nu se poate face nimic peste noapte. Totul ia timp, răbdare și ambiție. Cine este capabil, știe limba engleză și este stăpân pe meseria sa, poate să vină și să reușească. România nu oferă nici măcar această șansă oamenilor cu pregătire. Este țara hoților din lumea politică și a maneliștilor de prost gust. Așa că, fraților, plecați acasă!”. Mirela primește răspunsul unui forumist înțelept: „Mirela, în cazul tău ai dreptate. Medicii stomatologi au șanse după un efort grozav. Mai sunt și alte profesii unde există șanse. Cred totuși că în

foarte multe cazuri, imigranții au de înfruntat o mulțime de bariere artificiale. Toate asociațiile profesionale își protejează membrii și îi apără de noii veniți. Nu generaliza să îi bagi pe toți în categoria de incapabili. Întrebarea aia idioată cu „experiența canadiană”, pusă unui nou venit, spune totul! Să nu spui că n-ai trecut prin asta! Ai reușit, bravo și succes pe mai departe”.

Există și alte posibilități de a profesa medicina: venind la studii de masterat. Medicul generalist, N.T., venit în Canada în 1993, face un masterat în fiziologie, fiind plătit lunar între 1.300-1.500 \$. Din 1995 lucrează ca asistent în cercetare, obținând unul din cele șapte posturi oferite de universitate medicilor străini. În 1999 trece examenul de evaluare al Consiliului medical al Canadei, iar din 2000 reîncepe cursurile la medicină, obținând în 2002 diploma de medic. În 2004 obține și rezidența în medicina de familie. Totul a costat foarte multă muncă și foarte mulți bani. Merită sacrificiul? Merită, dacă vrei să practici medicina în Canada.

Cum se echivalează diploma de medic în sistem francofon? Se depune un dosar care costă între 500-800 \$. Urmează un concurs de selecție, apoi se reiau 18 luni de facultate. Există și calea directă, de intrare în rezidență, care oferă o specializare, însă abia după promovarea examenelor de licență ale Consiliului Medical al Canadei. Toate examenele costă mii de dolari. Fiecare examen, unul teoretic, tip grilă și examenul practic costă 4-5.000 \$; dacă nu este promovată, se mai adaugă 800-1000 \$ pentru fiecare treaptă. Există și un *permis restrictiv* pentru medicii din afara Québecului. Se obține printr-o evaluare care costă 6.000 \$. Apoi se susțin examene la Consiliul Medical al Canadei și la Colegiul Medicilor din Québec. Permisul trebuie reînnoit anual.

Într-un interviu publicat în *Zigzag român-canadian* (nr. 8, 2006), un oficial al Ministerului Imigrației din Québec prezintă situația actuală a medicilor formați în străinătate: 150 de medici au dreptul să profeseze în provincie și alți 65 au posibilitatea să-și facă rezidența în medicină; în urmă cu 4 ani, înainte de venirea liberalilor la putere, erau admiși doar 2 medici pe an.

Anevoiosul drum parcurs de medici pentru obținerea dreptului de practică pare să fie în contradicție cu marele deficit de personal medical din sectorul public al sănătății și al serviciilor sociale din provincia Québec; în anul 2006 provincia se confruntă cu un deficit de 650 medici generalişti, 500 medici de specialitate și 1.600 de infirmiere. Acest deficit are drept urmare un număr mai mic de consultații, creșterea perioadei de așteptare pentru o consultație sau o intervenție chirurgicală (între 6 luni și 3 ani), precum și supraaglomerarea serviciilor de urgență ale spitalelor. 40.000 quebechezi așteaptă de peste 6 luni pentru a beneficia de o intervenție chirurgicală. De fapt, toată criza este provocată de subfinanțarea serviciilor medicale gratuite; în același timp este îngrădită extinderea sistemului de sănătate privat, iar medicii din sistemul public n-au dreptul să lucreze și în cel privat.

Deși medicii specialiști din Québec ajung să aibă salarii foarte mari comparativ cu alte categorii profesionale, ei sunt nemulțumiți, deoarece salariul le este plafonat la 232 mii \$, având nivelul cel mai scăzut din Canada. În consecință, se constată exodul medicilor spre SUA, și nu doar al celor din provincia Québec. Din cele 17 facultăți de medicină din Canada, pleacă cca. 10% din medici: 24,7% sunt absolvenți ai Universității McGill (Montréal), 15,2% - provin de la Universitatea Toronto, iar 8% de la Universitatea Manitoba.

Unii medici cred că își pot găsi de lucru ca asistenți medicali, dar se înșală. Deși meseria de asistent medical este una foarte căutată, imigranții ajung cu greu să o practice, deoarece meseria de infirmieră canadiană nu este echivalentă celei de asistent medical din România, ci presupune o pregătire superioară de nivel universitar și un *baccalauréat*. Condiția de admitere pentru quebechezi este absolvirea unui colegiu, iar imigranții trebuie să aibă studii superioare pentru a li se recunoaște cel puțin un an de facultate. Salarizarea inițială este de cca. 17 \$/h.

Șansele de a profesa această meserie în Canada sunt relatate în *Pagini românești* (ed2, 25 febr. 2006) prin două cazuri diferite. Un asistent medical, cu experiență de 15 ani în România, măturisește că sistemul de sănătate din Québec l-a revoltat: „Este absurd ce se întâmplă. Se plâng că nu au personal, dar nici prin cap nu le trece că poate situația s-ar rezolva dacă Ordinul infirmierilor ar avea un regulament mai flexibil... în loc să profite de acești oameni /infirmierii imigranți/ în care nu au mare lucru de investit, ei le pun bețe în roate”. Ar fi dorit să-și echivaleze studiile, și nu să-și reia studiile colegiale cu o

durată de 2-3 ani; e drept că între timp ar fi primit ajutor social, dar acei bani nu i-ar fi ajuns nici pentru chirie. Echivalarea durează însă între 9 luni și un an și jumătate. După depunerea dosarului, urma să trimită un formular în țară ca să fie completat în franceză și engleză la fostele sale locuri de muncă, lucru irealizabil. Atunci și-a depus dosarul la Ordinul infirmierilor auxiliari; după două săptămâni a dat examen, apoi a făcut un stagiul de trei luni, stagiul plătit de *Commission scolaire de Montréal* și a găsit imediat de lucru. Salariul este mai mic cu 2 \$/h față de cel al infirmierilor. Tentativele sale de a intra totuși în Ordinul infirmierilor au eșuat, deoarece era condiționat de frecventarea altor cursuri care trebuiau plătite și pe durata lor nu ar fi putut munci; i le sponsoriza *Emploi Québec*, dar numai dacă ar fi fost pe ajutor social. Un alt paradox: dacă ai acceptat un job prost, e greu să scapi de el și *Emploi Québec* nu te poate ajuta dacă nu ești șomer. A încercat o altă variantă, fără succes însă: a promovat examenul de admitere în Ordinul infirmierilor din Ottawa, însă permisul său pentru provincia Ontario n-a fost acceptat în Québec, deoarece n-avea studiile făcute în Canada. „Nimic nu e mai trist decât să-ți pierzi timpul învățând ceea ce deja știi. Dar asta-i situația”, constată resemnat infirmierul român. Meseria este foarte solicitantă, mai ales că, din lipsă de personal, sunt nevoiți să lucreze peste program; situația este mult mai dificilă pentru femei, în cazul în care au copii pe care nu-i pot lăsa singuri acasă sau trebuie să-i ducă și să-i aducă de la grădiniță. Impozitele mari fac nerentabile orele suplimentare. I se pare ciudată activitatea medicilor: vin rar în spital, unii fac serviciul de gardă la telefon și sunt unii medici care nu acceptă să fie deranjați la anumite ore. Chiar cazurile grave le lasă pentru orele de vizită. Ce funcționează mai bine decât în România?: tehnologia folosită, materialul medical și centrele *d'accueil* pentru bătrâni.

Al doilea caz este al unei profesoare de limba franceză din România care decide să se reprofileze pentru profesia de infirmieră. Urmează cursuri de 2 ani pentru un obținerea unui DEC „accelerat”. Programul este alcătuit din 6 sesiuni de cursuri intensive, pentru fiecare sesiune plătindu-se o taxă de înscriere de 90 \$. Cei care sunt pe ajutor social sau șomeri, beneficiază de un ajutor de la *Emploi Québec*: li se plătesc taxele și primesc 200 \$/lună pentru transport (cca. 60 \$) și alte cheltuieli. Deoarece avea nevoie de cursuri prealabile de fizică și chimie, a urmat cursurile pentru adulți, reușind să-și dea examenele în doar trei luni. Pentru admiterea la colegiu a dat examene la franceză, engleză și matematică, apoi un interviu. Foarte greu este nu atât nivelul cunoștințelor, ci ritmul năucitor al examenelor, jumătate din cei înscriși abandonând. Cine pierde un examen obligatoriu este eliminat și trebuie să reia toată sesiunea. Nici nu se pune problema să-ți ieși un job în acest timp. Programul zilnic include 6 ore de cursuri, iar în timpul stagiilor, 8 ore pe zi de spital. Următorul pas este intrarea în Ordinul infirmierilor; studiile se pot continua printr-un *bacc* în științe infirmiere. Ce i se pare diferit față de România? Relația cu medicul. Acesta nu prea se află în spital; infirmiera trebuie să-l sune la telefon dacă are un caz la care nu se descurcă, iar medicul îi dă indicații telefonice. Medicii vin în anumite zile și adesea medicul aflat de gardă la telefon nu este cel care a operat pacientul și trebuie pus în temă cu tot dosarul pacientului. În dosar se notează absolut totul despre pacient (pentru a evita reclamațiile familiei dacă se întâmplă ceva cu pacientul), dar această operație consumă foarte mult timp.

Și alte profesii din sistemul sănătății sunt accesibile imigranților, dar faptele relatate în continuare în *Pagini românești* (ed.1, 11 martie 2006) dovedesc încă o dată că nu este nevoie să ai studii superioare când emigrezi în Canada, deși exact cei cu studii superioare sunt chemați. O româncă fără studii superioare s-a înscris la un *centru de formare* pentru a deveni asistent dentar. Durata studiilor a fost de un an și jumătate și a fost nevoită să facă un împrumut bancar; avea și o bursă. La admitere a dat un test din franceză, engleză și matematică. Școala s-a ocupat și de găsirea unui job, pe care l-a primit în doar două zile de la absolvire. Cei care au fost asistenți dentari în țara de origine își pot profesa meseria după cursuri de doar trei luni; aici se familiarizează cu aparatele, terminologia și cerințele specifice Canadei.

Nici situația medicilor veterinari nu este mai bună în privința posibilităților de practicare a meseriei. *Zigzag* (nr. 11, mai 2006) relatează două cazuri asemănătoare a doi absolvenți ai Facultății de medicină veterinară, care emigrează în 1999. Primul, dr. E.S. Negruț n-a reușit să afle încă din țară ce șanse are pentru a-și profesa meseria: site-urile facultăților nu erau puse la punct, iar Ordinul medicilor veterinari din Québec i-a trimis o broșură stufoasă care nu l-a lămurit. Abia în Canada, când și-a găsit un post de tehnician veterinar într-un spital, a aflat că are două posibilități. Prima posibilitate este susținerea

unui examen teoretic (NAVLE), care costă 1.000 \$ și care îți dă dreptul să profesezi în două provincii defavorizate: Manitoba și Saskatchewan. În celelalte provincii este nevoie și de un examen practic (NEB), la un an și jumătate-doi ani de la absolvirea celui teoretic, care costă 8-9.000 \$; două eșecuri la cel de-al doilea examen atrage după sine și anularea examenului teoretic. A doua posibilitate este înscrierea la una din cele patru facultăți de medicină veterinară aflate în Île-du-Prince-Edouard, Québec, Ontario și Saskatchewan. Durata studiilor este de 5 ani în Québec și 4 ani în celelalte provincii. Condiții: existența unor locuri rămase disponibile pentru străini, apoi un examen NAVLE și un examen NEB. Pentru a fi admis, candidatul trebuie să treacă un interviu, un examen scris tip grilă din materiile studiate la facultatea din Québec, precum și un test scris pentru testarea spontaneității și cunoașterea limbii (ulterior acest test a fost desființat). Singura facultate din Québec se află la St.-Hyacinthe, cu predarea în limba franceză, dar toate cărțile și tratatele de medicină sunt doar în engleză. Cel de-al doilea medic veterinar a emigrat în partea engleză a Canadei, la Winnipeg, provincia Manitoba. A urmat un curs gratuit de trei luni de limbă engleză, a lucrat apoi ca tehnician la un medic român care i-a furnizat și informațiile necesare pentru a reuși la un test teoretic, devenind medic stagiar, sub supravegherea unui medic diplomat. A reușit să treacă și examenul practic constând din 8 examene la discipline diferite și trăiește acum într-un oraș pitoresc aflat la țărmul Oceanului Pacific, în provincia Columbia Britanică.

În provincia Québec cunoașterea celor două limbi oficiale pentru cei care lucrează cu publicul este o obligație, începând cu o simplă casieră sau vânzătoare ce câștigă salariul minim. Insuficiența cunoașterea a uneia dintre limbi se poate solda chiar cu concedierea, după cum relatează ziarul *24 Heures*: infirmiera E.D., în vârstă de 47 de ani, având o vechime de 15 ani în meserie, a fost concediată de la Spitalul evreiesc din Montréal deoarece n-a promovat testul de cunoștințe de gramatică franceză al Oficiului québechez al limbii franceze.

Situația inginerilor imigranți nu este prezentată în publicațiile românești într-un mod explicit și prin exemple concrete, ca cea de medic uman și veterinar sau de asistent medical; se precizează doar faptul că inginerii, indiferent de experiența pe care o au, nu pot profesa decât dacă intră în Ordinul inginerilor. Câteva informații se găsesc totuși în *Zigzag* (nr. 1, 2005). Unele informații sunt cu caracter istoric: Ordinul inginerilor din Canada se înființează în 1925, la Montréal; candidații depun un jurământ, iar ca semn distinctiv, au un inel pe degetul mic, inel confecționat din metalul folosit la construcția inițială a podului din orașul Québec. Textul jurământului a fost redactat de scriitorul Rudyard Kipling laureat al Premiului Nobel pentru literatură în 1907. În același an se înființează o filială a ordinului la Toronto. Înmânarea inelului de inginer și a diplomei corespunzătoare costă 20 \$, ritualul fiind administrat de *Societatea celor Șapte Păzitori*. Inelul, marcă înregistrată, nu are nici o semnificație practică și nu conferă dreptul de a profesa ingineria; poate fi purtat de oricine este pe cale de a deveni inginer sau este de formație inginer din Canada sau din afara Canadei.

Alte informații, deși sumare, sunt de actualitate. Ordinul inginerilor din Québec deține informații despre toate universitățile tehnice din lume. Dacă o diplomă este emisă de *École Polytechnique* din Paris, spre exemplu, candidatul este admisibil; or cum nici o universitate politehnică românească un figurează pe lista celor admisibile, drumul pentru a fi admis în Ordin este lung și costisitor. O soluție ar fi înscrierea la un masterat, adică cel puțin 2 ani de studii în care nu ai timpul necesar pentru practicarea unui job de supraviețuire. Urmează formalitățile pentru admiterea în Ordin, care pot dura destul de mult și se plătesc niște taxe. De remarcat faptul că Ordinul nu judecă un candidat după masterat sau doctorat, ci după prima diplomă, cea de la ciclul I universitar, care trebuie să fie în domeniul ingineriei. Se dă un exemplu concret: o tânără québecheză a obținut o diplomă în informatică la Universitatea din Montréal, apoi un master în inginerie la Universitatea McGill, precum și un doctorat. Totuși ea nu este admisibilă în Ordinul inginerilor, deoarece studiile de bază nu sunt în domeniul ingineriei.

Abia după admiterea în Ordin, se primește dreptul de a fi angajat ca inginer junior. Salariul începe de la anumite plafoane, de ex., un inginer mecanic începe cu un salariu de peste 46.000\$/an, salariu pe care nu-l primesc cei care nu sunt în Ordin, chiar dacă au „norocul” să lucreze în meserie și desfășoare o activitate similară celui de inginer. Din 2001 există, oficial, un program de tutorat, numit *Accès rapide à l'ordre des ingénieurs* prin intermediul *Emploi-Québec*, instituție aflată la dispoziția imigranților în

căutare de serviciu; responsabilul grupului de imigranți selectează câte un candidat pentru acest program, pe criterii mai mult sau mai puțin subiective (în general, este selectat un conațional). Acest program este practic necunoscut imigranților, chiar dacă este menționat pe site-ul oficial al guvernului canadian (www.micc.gouv.qc.ca).

Până în anul 2000, candidatul care își întocmea actele de emigrare și avea profesia de inginer (notată cu 28 de puncte din totalul de 30, fiind „*une profession en demande*”), plătea Ordinului inginerilor o taxă de 175 \$ SUA, și atașa actele necesare evaluării; aceste demersuri nu echivalau cu acceptarea automată în ordin, cum am fi tentați să credem. Abia la sfârșitul anului 2005, Comisia de lucru privind recunoașterea diplomelor și competențelor profesionale ale persoanelor care și-au efectuat studiile în străinătate recomandă ca în etapa de selecție a candidaților să se renunțe la termenii *professions en demande* și *formations privilégiées*, care creează confuzie, dând impresia că imigranții pot găsi mai ușor de lucru potrivit competențelor profesionale.

Québec are nevoie de ingineri, dar, potrivit unui studiu din 2005, sunt preferați cei aflați în prag de pensionare. Metodele de angajare sunt prin firmele de plasare în muncă (înscrisura este gratuită, plata acestora făcându-se de către angajator), formarea la locul de muncă, utilizarea rețelei de contacte și prieteni (metodă foarte mult folosită și care ne amintește în mod neplăcut de România; se pare că situația nu este diferită nici în alte țări dezvoltate, în ciuda diverselor mituri legate de angajarea pe baza competențelor). Sunt recrutați și ingineri imigranți, membri ai Ordinului. La aceștia rata șomajului este mai mare: astfel, în 2004, în timp ce la inginerii juniori, cu diplomă obținută în afara Canadei, rata șomajului era de 18%, la ceilalți era de doar 7%. O altă statistică oficială arată că 88% din inginerii titulari ai unui permis de practicare a meseriei s-au format în Canada și doar 12% sunt imigranți; 5% dintre aceștia au o diplomă obținută în Europa, 3% în Asia. Procentul imigranților deveniți ingineri titulari este diferit de la o provincie la alta: cel mai ridicat procent este în Ontario (30%), iar cel mai scăzut în Québec (5%). Un rol important în această situație descurajantă îl are lipsa de informare a candidaților la emigrare asupra etapelor pe care va trebui să le parcurgă pentru a obține permisul și, implicit, costurile pe care le implică.

O altă soluție a fost găsită de un inginer român dispus să lucreze pentru un salariu bun în Labrador, într-un orașel în care temperaturile exterioare ajung la -70°C (cu factorul vânt), relatează *Pagini românești* (ed 2, mai 2006). O clădire imensă în formă de potcoavă, ca un zid-ecran, în lungime de peste un km și înălțimea de 50 m, adăpostește magazine, restaurante, școală, bibliotecă, cinema, săli de sport etc. și peste jumătate din cei 2.500 de locuitori ai orașelului; aceștia, practic, nu părăsesc imobilul din septembrie până în luna mai. Spitalul se află la 30 km distanță, în Labrador City din provincia Newfoundland. Angajatul este transportat zilnic cu un autobuz la locul de muncă ce se află la 17 km depărtare; chiria și cea mai mare parte din întreținere sunt plătite de companie, cu excepția a 200 \$ lunar pe care îi plătește angajatul. Aici liliacul înflorește abia în septembrie, dar se poate admira aureola boreală tot timpul anului, când este cer senin, frumuseți care nu-i salvează pe localnici de la depresii, găsindu-și refugiul în alcool și droguri, iar sinuciderile sunt frecvente.

Inginerilor imigranți, cunoscători de limbă engleză, li se oferă „șansa” de a deveni muncitori cu calificare superioară, în urma unei selecții făcute de *Emploi-Québec*, și anume operatori la mașinile cu comandă numerică. Este necesară o perioadă de formare de 645 de ore la *École des métiers de l'aérospatiale*: „*bon salaires, emplois assurés*”, spune reclama. Absolventul primește un ASP (atestat de specializare profesională), fără echivalență în sistemul de învățământ românesc. Salarizarea începe cu 12 \$/h și atinge între 18-22 \$/h (37.440-45.760 \$/an), ceea ce, de fapt, este destul de puțin. Majoritatea sunt angajați la uzinele Bombardier. Școala pregătește și pentru alte meserii ceva mai bănoase, ca de ex. montator de structuri ale aeronavei, unde salariul poate atinge 60.000 \$/an. Un salariu relativ bun, dacă nu ești concediat între timp, deoarece Bombardier face tot timpul concedieri. În 2004 au fost concediați 2.000 de angajați; anul respectiv a fost greu și pentru alte vreo duzină de întreprinderi care și-au închis porțile ca o consecință a globalizării, ca, de ex., filatura din Huntingdon.

Presa românească din Montréal prezintă un caz fericit al unei ingineri ajunsă în top: Ruxandra Botez, profesoară la Departamentul de inginerie – producție automatizată de la Școala de tehnologie

superioară din Montréal. A emigrat în 1987, după absolvirea Politehnicii bucureștene, Facultatea de aeronave, având și o experiență de 3 ani în profesiune. Situația ei a fost cu totul specială: cel care a chemat-o este tatăl ei, medic deja la un spital din Montréal. Urmează nesfârșite perfecționări: masterat în inginerie mecanică, doctorat la celebra universitate McGill, apoi, din 1994, studii postdoctorale în SUA. Revenind în Montréal, lucrează 2 ani și jumătate la uzinele Bombardier, printre altele și la un proiect comun cu universitatea la care va reuși să se angajeze în final. Abia după 4 ani există posibilitatea de a deveni profesor permanent, acum fiind director de cercetare pentru masterate și doctorate (*Pagini românești*, ed.1, mai 2006).

Tot o carieră de succes, însă în producție, are și Florin Oncescu, doctor în aeronautică la Politehnica bucureșteană, unde și-a început și cariera universitară. Emigrează în 1995 și-și dă un masterat la Montréal, apoi lucrează în industria aeronautică. Colaborează la mai multe publicații românești din Canada și din țară (unde își publică trei cărți de proză).

În mod straniu, despre situația concretă a programatorilor și informaticienilor imigranți nu se vorbește în niciun articol; oricum, provincia Québec nu le recunoaște diploma. Teoretic, este mare nevoie cel puțin de informaticieni, deoarece, pentru a avea un control cât mai deplin asupra angajaților, mulți angajatori nu folosesc doar „tunătorii” (*Românii din Québec*, nr. 7, 2004), nu se mulțumesc doar cu instalarea camerelor de luat vederi, ci instalează și programe spion în calculatoare.

Profesorii, deși n-au ordin profesional la nivelul școlii secundare, exercitarea meseriei rămâne o problemă pentru imigranți, chiar dacă provincia duce mare lipsă de profesori de matematică, engleză și franceză. Predarea la nivel secundar presupune obținerea unui *permis de învățământ* și a unui *brevet*. Gazeta *Zigzag* (nr.4, 2005) prezintă etapele obținerii acestui permis: întocmirea unui dosar cu actele de studii (traduse în provincia Québec), apoi reluarea studiilor universitare în vederea obținerii unui *bacc* în educație. În Ontario aceste studii durează doar 8 luni; imigrantul din provincia Québec are dreptul să-și facă aceste studii (în engleză sau franceză) și la Ottawa. Primul permis eliberat este provizoriu și cu el se găsește destul de greu un job. Între timp trebuie trecut examenul de franceză, care constă în două probe scrise și două probe orale (un test de înțelegere a limbii înregistrat pe casetă și un test de conversație). Promovarea acestor examene dă acces la permisul de profesor, valabil 5 ani, timp în care se poate obține și brevetul de profesor, care îi dă dreptul de a preda atât în învățământul privat, cât și în cel de stat; în învățământul de stat salariile sunt mai mari și profesorul se bucură de toate avantajele sociale conferite de lege, dar se mai cere încă un examen de limbă franceză. Salarizarea începe de la 35.000 \$/an și poate ajunge și la 50.000, dacă profesorul are și un *masterat*. În 2006, guvernul Charest a inițiat un *proiect de lege*, prin care acordă anumite înlesniri profesorilor imigranți care n-au cele 450 de ore de psihopedagogie, și anume, au dreptul să predea cu condiția să-și completeze aceste ore prin înscrierea la cursurile unui institut de învățământ superior acreditate de guvern.

Din păcate, prezentarea condițiilor de practicare a diverselor profesii se oprește aici, probabil pentru a nu afecta interesele firmelor de consultanță.

6. Găsirea unui job; recalificarea

Ce fac cei care nu-și refac sau nu-și completează studiile în scopul obținerii permisului de practicare a meseriei? Cum găsesc un job? „*Trouver un job? Simple comme bonjour*” /*A găsi un job? Simplu ca bună-ziuă!*, te anunță reclama din cotidianul *Métro*, deși contrazice șlagărul québechez „*Bon Dieu, donne-moi un job*” /*Bunule Dumnezeu, dă-mi o slujbă!*. De fapt, găsirea unui job este o adevărată loterie, afirmă, în *Pagini românești* (ed. 1, 8 iunie 2006), o româncă, A. Romanati, devenită consilier la *Centre d'action socio-communautaire de Montréal*. Nu se poate preciza cu ce anume profesii îți poți găsi mai repede un job mai bun. Oricum, trebuie să fii foarte bine informat înainte de a emigra, să ai o atitudine pozitivă și să cunoști bine limba. Trebuie să-l convingi pe patron prin CV și prin interviu că tu ești omul de care are nevoie. A.R. cunoaște cazuri de informaticieni care și-au găsit imediat de lucru, alții după șase luni, un an sau deloc. Alte cazuri extreme: o profesoară de engleză și-a găsit de lucru după două luni la un colegiu québechez, pentru că sunt școli private care nu cer permisul de predare, însă un medic cu studiile făcute la Universitate McGill, care a lucrat 20 de ani în Boston ca medic pediatru chirurg, a

căzut examenul practic la Colegiul medicilor din Québec. Intrarea în ordin este extrem de dificilă, iar ordinele nu se adaptează la realitate; ar trebui să existe programe de formare de câteva luni până la un an sau să se limiteze timpul de așteptare și costurile examenelor. La un moment dat, medicii și avocații nu erau acceptați la selecția pentru imigrare.

Căutarea unui job devine o adevărată obsesie pentru imigranți, după cum mărturisesc Constantin Stoiciu și, mai ales, Mircea Gheorghe, în scrierilor lor cu caracter autobiografic. Amândoi surprind, sub masca politeții, disprețul angajatorului agasat de insistența disperată a imigranților, parcă ar dori să spună ceea ce legea îi interzice: „*Imigranții ăștia n-au simțul măsurii când vin să ceară de lucru, sînt toți niște cerșetori*”. Al. Cetățeanu, emigrat în 1984, recunoaște că a avut noroc în găsirea unei slujbe, nefiind nevoit să treacă prin calvarul prin care trec cei mai mulți dintre imigranți, „*lucrând pe nimic și alergând de colo până colo pentru a găsi o slujbă mai bună*”; cunoaște profesori ce mătură prin aeroport, medici specialiști distribuind ziare, profesori universitari trăind din ajutoare sociale.

Pentru a-și găsi mai ușor un job solicitat pe piața muncii din Montréal, o parte dintre imigranți se reprofilează, frecventând colegiile care pregătesc pentru o mare diversitate de meserii din domeniul administrației, tehnicii sau sănătății. Multe dintre aceste colegii au cursuri intensive de scurtă durată și oferă un atestat de specializare profesională (ASP) sau un atestat de studii colegiale (AEC). Trebuie precizat faptul că sistemul de învățământ québechez, public sau privat, este unic în lume și diferă chiar de celelalte provincii canadiene; este format din învățământ preșcolar, școala primară de 6 ani, învățământul secundar de 5 ani (oferă o diplomă de studii secundare - DES), învățământul colegial de 2-3 ani și învățământul universitar. Colegiile, numite și *cégep* în provincia Québec, oferă sau o educație preuniversitară de 2 ani în științe umane, științele naturii, arte și litere (finalizată printr-o diplomă sau certificat de studii colegiale - DEC/CEC), sau o pregătire tehnică de 3 ani (finalizată printr-o diplomă de studii profesionale - DEP). Predare se face în limba franceză, dar există cursuri și în engleză; frecvența poate fi la zi, dar și cu timp parțial, cursuri de reciclare, formare la distanță sau cursuri virtuale; tot în colegii se desfășoară și programele de alfabetizare pentru adulți, destinate imigranților. Colegiile profesionale pregătesc personal calificat, echivalentul muncitorilor, meștrilor și subinginerilor.

Imigrantul este asaltat, în metrou sau în zărele gratuite, de reclamele tentante pentru colegiile profesionale, în special; se indică site-ul pe internet, numerele de telefon, adresa și mijloacele de transport în comun cu care se ajunge la școala respectivă. Unele precizează durata studiilor, dar niciodată costurile. Toate oferă: *o carieră fascinantă, un job sigur, o pregătire utilă pentru viață, o pregătire pentru reușita voastră, acesta este viitorul tău și sunt pline de îndemnuri: realizează-ți visele!, îndrăznește să trăiești cu creativitatea ta etc.*

Anuarul comunității române din provincia Québec, editat de *Pagini românești*, precum și reclamele inserate generos în presa românească din provincia Québec ne furnizează informații despre ocupațiile românilor: medici, avocați, farmaciști, notari, traducători, computeriști, coafeze, cosmeticiene, electricieni, instalatori, mecanici auto, transportatori, proprietari de mici magazine alimentare sau restaurante. Câțiva evrei de origine română, deși nu sunt menționați în *Anuar*, sunt foarte cunoscuți de comunitatea românească și nu numai. Cel mai cunoscut este Schwartz, cu mica sa *charcuterie* de pe bulevardul Saint-Laurent, local înscris și în ghidurile turistice ale orașului; alt evreu de origine română, Brown, este proprietarul unui lanț de magazine de încălțăminte de lux.

Trei profesii preferate de români ies în evidență în peisajul montréallez, cea de agent imobiliar, consilier în securitate financiară și consilier în imigrare. Opțiunea pentru profesiunea de agent imobiliar este explicabilă, deoarece a fi proprietarul unei case face parte din visul american/canadian. În Montréal există chiar un colegiu care oferă mai multe specializări în domeniul imobiliar, cu durata între 6 luni și un an și cu taxe modice. Din 2001, românii québechezi au format o echipă de agenți imobiliari profesioniști, alcătuită din notari, inspecți, currieri ipotecari, evaluatori și antreprenori. S-a înființat chiar și o firmă româno-canadiană, cu sedii în Montréal și București, care oferă servicii în vederea recuperării proprietăților imobiliare pentru clienții din Canada, SUA, Spania, Italia și Austria.

Dar până a deveni fericitul proprietar al unei case este un drum destul de lung. Aproape orice imigrant trece prin experiența traumatizantă și costisitoare a schimbării mai multor locuințe în căutarea

unui raport cât mai convenabil dintre preț și confortul oferit. La toate apartamentele destinate imigranților frapază dimensiunile mici și spațiile reduse destinate depozitării. Chiar cele aflate în proprietate privată pot avea dimensiuni mai mult decât modeste. O altă particularitate a apartamentelor din Canada: multe au bucătăria (redușă de obicei la chicinetă) complet utilă, iar chiria poate include și consumul de apă, gaz, energie, încălzire, indiferent de numărul de încăperi sau de persoane, deci, chiria poate fi, practic, mai mică decât în București. Fiecare bloc dispune de mașini de spălat și uscat comerciale, destinate folosirii în comun, contra cost. *Pagini românești* (24 iunie 2006) notează câteva experiențe nu prea plăcute legate de căutarea unei locuințe în pragul zilei de 1 iulie, Ziua națională a Canadei; pentru québechezi a devenit mai degrabă ziua mutărilor în „casă nouă”. Majoritatea locuințelor se află în mici blocuri de 4-5 etaje, construite din lemn, numite de români și „căsuțe de carton”. Un român a creat un site dedicat unui Montréal deloc idilic, înșesat de „magazine murdare și sărăcăcioase”, „în care gropile și gunoaietele te salută de peste tot, parcă râd de tine și îți șoptesc la tot pasul: fraierule, prostule, naivule, cum ai putut să crezi toată propaganda ce se tot face despre Canada”, un Montréal de neimaginat pentru cei care visează să emigreze, „site dedicat celor care vor să vadă adevărata față a Canadei înainte de a fi prea târziu” (www.geocities.com-casamede2005). Prin imagini foto, însoțite de comentarii, prezintă etapele construirii unei „căsuțe de carton”, extrem de vulnerabile la incendii, cu pereții despărțitori, tavanul și podeaua din placaj sau plăci de rumeguș presat, izolația fonică dintre apartamente fiind, practic, inexistentă. Exteriorul blocului are un strat de vată de sticlă, apoi un strat de cărămidă aparentă, cu un efect estetic deosebit. Legea nu prevede niciun fel de sancțiuni pentru persoanele turbulente din aceste blocuri, care fac un iad din viața colocalitorilor, astfel încât intervenția administratorului de bloc sau chiar a poliției rămân ineficiente. Poliția îi îndeamnă pe locatarii isterizați să-și cumpere dopuri pentru urechi de la farmaciile Jean-Coutu. „Este ridicol să muncești ani de zile ca să-ți plătești un astfel de apartament. Oare pentru asta am venit în Canada?”. Condiții ceva mai bune, dar și o chirie în jurul a 700 \$, oferă blocurile construite din beton, destul de puține de altminteri și cu dimensiuni la fel de meschine. Fiecare bloc are un administrator (conciERGE), acesta cumulând și obligațiile unui om de serviciu; se bucură însă de avantajul de a nu plăti chirie și primește o indemnizație de câteva sute de dolari pe lună. Unii români, și nu puțini, acceptă această slujbă, uneori singura pe care o au și cu care n-au de ce să se laude. Despre destinele frânte ale unor intelectuali români, deveniți administratori de bloc, femeii de serviciu sau vânzătoare, care dobândesc vestita „experiență canadiană” „punând cumpărăturile în pungi la casierile supermarketurilor”, este vorba și într-un articol publicat în *România din Québec* (nr. 4, 2004).

Sătui să fie chiriași prin bloculețele neizolate fonic, o parte dintre imigranți fac pasul decisiv al cumpărării unei locuințe, toți visând la o „căsuță de carton” cu peluză în față și grătar în grădină. În acest scop, veniturile trebuie să fie suficient de mari pentru a aloca peste 1.000 \$ pe lună pentru plata ratelor și a întreținerii casei. La cumpărare sunt costuri adiționale de câteva mii de dolari. În Montréal cumpărarea unei case implică mai multe taxe, pe lângă plata sumei de cel puțin 5 % din valoarea sa, și anume, taxa federală și provincială de 14,5% (13, 5 % din 2006), în cazul în care casa este nouă, apoi taxe pentru evaluarea proprietății (150-400 \$), inspecția casei (350-500 \$), taxe notariale (900-1.500 \$), taxa pentru împrumutul ipotecar (doar deschiderea dosarului costă între 75-235 \$), asigurarea (250-800 \$ pe an), taxa *Bienvenue* (după numele ministrului care a introdus taxa). Prețul caselor este în continuă creștere, prețul mediu atingând valoarea de 256.126 \$ în Canada și de 191.778 \$ în provincia Québec (o creștere de 7,5%). În 2006, valoarea medie a unei proprietăți imobiliare din Montréal era de 214.000 \$. Mulți cumpărători migrează spre periferie sau în afara insulei Montréal, unde prețurile sunt ceva mai mici.

7. Comunitatea românească din Montréal

Cele mai multe date, deși destul de haotice, despre trecutul imigrației românești în Canada le aflăm, în special, din cartea medicului Ionel Țăranu: *Prezență românească în Canada*, (traducere, 2004), volum publicat cu sprijinul Departamentului pentru românii de pretutindeni de pe lângă Guvernul României. Date mai recente se găsesc în cartea lui Dan Fomade: *Românii din America. 500 de personalități din SUA și Canada*, ed. 1, 2001; ed. 2, 2004. Românii canadieni nu reprezintă decât 123 de nume, dintre care peste 50% sunt artiști, sportivi, ziariști sau preoți și abia câțiva infomatycieni, profesori

universitari sau cercetători, autorul nenumindu-i nici măcar pe cei câțiva milionari români din Montréal; e drept însă că numele acestora nu apare prin ziare și nici nu participă la viața comunității. Din generația tânără, emigrată după 1990, Fomade reține doar șase nume de români reprezentativi.

Cu privire la trecutul emigrației românești, aflăm că primii coloni români se așază în Vestul Canadei în 1884, în provincia Saskatchewan, iar în Montréal ajung prin 1890, stabilindu-se între strada St.-Laurent și Iberville. Curând înființează o parohie (1904), apoi construiesc biserica ortodoxă *Sf. Treime*, în 1912, în Point-aux-Trembles. La intersecția străzilor Chapleau și Rachel începe construirea altei biserici, *Buna Vestire*, terminată în 1918. Clădirea se dărâmă mai târziu și se construiește o altă biserică cu același nume, în 1972, la intersecția străzilor Chr.-Colomb și Jarry (stația de métro Jarry). Această biserică este cunoscută și sub numele de biserică legionarului (pomenită astfel și de C. Stoiciu și I. Cosmuță); alături de biserică se află Casa Românilor. Există și astăzi o adevărată inflație de biserici românești ortodoxe – dar și de alte confesiuni - în Montréal și împrejurimi (Laval, Brossard), majoritatea fondate după 1990: catedrala ortodoxă *Sf. Ioan Botezătorul*, bisericile *Sf. Nicolae*, *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril*, *Inălțarea Domnului* etc. Alte biserici românești se găsesc în orașul Québec, Ottawa, Vancouver etc.

România inițiază relații diplomatice cu Canada din 1919 și numește un consul. Regina Maria a României vizitează Montréalul în 1926; potrivit afirmațiilor lui I. Cosmuță, *Chem în Queen-Mary* poartă numele reginei. Strada se află în arondismentul Côte-des-Neiges, locuit de mulți români, astfel încât adesea auzi vorbindu-se românește pe stradă, în supermarketuri sau în mijloacele de transport în comun; se pot găsi și anunțuri scrise în românește în această zonă. În 1929 se înființează Episcopia ortodoxă română din SUA și Canada, iar în 1934, episcopia misionară cu sediul la Detroit.

La recensământul federal din 1941, 25.000 de persoane din Canada se declară de origine română. Abia după al II-lea război mondial, odată cu venirea unui nou val de imigranți, în special în provincia Québec, apare ideea afirmării programatice a românilor prin cultură și valorile sale spirituale, integrate în societatea canadiană multiculturală. Promotorul acestei idei este dr. Ionel Țăranu, cel mai reprezentativ lider al comunității românești din Canada. După studii de medicină la Paris, în 1951 se stabilește la Montréal, unde își va deschide un cabinet privat de medicină generală. În 1952 înființează *Asociația românilor din Canada* (ARC), cu sediul la Montréal; a deținut funcția de secretar general, apoi pe cea de președinte timp de 50 de ani. Alături de alți români, înființează emisiunile radio în română la Montréal (1970), satul românesc Val-David (1970) la 75 km nord de Montréal, iar apoi și *Federația asociațiilor românești din Canada* (FAR) în 1974. Federația reunește 18 asociații românești. În perioada comunistă, cele două organizații au avut un rol important în eforturile de aducere a sute de refugiați români aflați în lagărele austriece și italiene, precum și în eforturile de reîntregire a familiei. Activitatea dr. Ionel Țăranu este recunoscută atât de guvernul québechez, cât și de cel federal canadian, care i-au oferit numeroase distincții.

Numărul românilor din Canada a crescut exploziv după 1989; dacă în 1967 erau 45.000, iar în 1979 doar în Montréal erau 10.000 de români ortodocși, precum și 4.000 de alte origini, astăzi, potrivit ultimului recensământ (2006), în Montréal trăiesc cei mai mulți români care au limba română ca limba maternă, și anume 24.550.

Informații disparate despre activitățile culturale ale românilor se întâlnesc în paginile ziarelor românești din Montréal, activități prilejuite de concertele de muzică populară, susținute de artiști din România, alegerea Miss Canada sau festivaluri interetnice. Comunitatea are două centre culturale, la Val-David și lângă biserica Buna Vestire (1981), ambele ridicate din donații ale comunității românești, dar și ale guvernului québechez.

În ziarlele românești din Montréal, realitățile social-politice din România și reclamele ocupă un spațiu mult prea generos, în defavoarea unor subiecte cu adevărat utile integrării în societatea canadiană. Câteva ziare au relatat pe larg scandalurile penibile izbucnite în comunitate, în special, cele dintre parohia bisericii Buna Vestire și Centrul cultural român, apoi cele din interiorul parohiei Buna Vestire care continuă până în 2006. Disensiuni apar și între ARC și FAR, condusă de Basile Gliga, inițiatorul *Fundației Române din Montréal* (2005), dar și proprietar al unei firme de emigrare.

Mai multe comentarii acide au apărut cu ocazia vizitei lui Ion Iliescu, președintele României, la Montréal (*Actualitatea canadiană*, oct. 2004, *Pagini românești*, sept. 2004, *Pagini românești*, ed. 1, mai, 2006). Anul 2004 marchează câteva evenimente importante în viața comunității române: împlinirea a 85 de ani de relații diplomatice dintre România și Canada și dezvelirea statuii lui Eminescu în *Piața României* din Montréal. Festivitățile s-au desfășurat între 17-19 septembrie 2004 și au participat președintele Ion Iliescu, Răzvan Theodorescu, ministrul Culturii, (care declară Montréal capitala Canadei), ambasadorul și consulul României, Vasile Gorduz - autorul sculpturii, alte personalități românești și canadiene. Vizita lui Iliescu a prilejuit inaugurarea a două expoziții și decernarea unor diplome și medalii. Primăria din Montréal a acordat 11 diplome de onoare unor personalități ale comunității românești: dr. Vicențiu Beroniade, nefrolog la Spitalul Hôtel-Dieu, Basile Gliga, președintele FAR, Dan Hanganu, arhitect, profesor la Institutul regal de arhitectură, Constantin Marc Marinescu, designer, dr. Mircea Alexandru Mateescu, profesor de biochimie, Universitatea din Québec la Montréal, Monica Mateescu-Matte, membră a comitetului de organizare a festivităților, prof. Nicolas Mateescu-Matte, director emerit la Institutul de drept aerian și spațial al Universității McGill, Rosette Mociomiță, pictoriță, Wladimir Paskievici, doctor în fizică nucleară, dr. Sorin Sonea, fost director al Departamentului de microbiologie al Facultății de medicină, Universitatea Montréal și dr. Jean Țăranu, președinte fondator FAR. Președintele Iliescu a decorat trei persoane din comunitate: Cristina Duguay, soția fostului ambasador al Canadei la București, preotul dr. Cezar Vasiliu de la biserica *Sf. Nicolae* și profesorul Valentin Boiu.

N-au lipsit scandalurile și huiduielile din timpul și de după aceste evenimente, iar Iliescu a fost atacat cu brânză rău-mirositoare. Într-un interviu dat la BBC și în altul, publicat într-un cotidian central din București, Răzvan Theodorescu, ministrul Culturii, i-a numit pe protestari: scursuri ale societății, cretini, nespălați, ratați, retardați, lumpeni, iar Alexandru Cetățeanu, devenit președinte al scriitorilor români din Montréal, i-a numit netrebniți și proști. Felul în care comitetul de organizare a festivităților (Comitetul PlaceRomFest) a înțeles să gestioneze banii a provocat un nou scandal (*Pagini românești*, ed. 1, nr. 12, 2005 și ed. 1, nr. 1, 2006). S-au strâns 27.000 \$ (5.000 de la guvernul Canadei, 20.000 de la diverse companii și 2.000 din donațiile comunității, persoane fizice și o biserică). Banii n-au fost investiți în publicitatea din ziarele românești din Montréal, după cum au spus organizatorii, deoarece publicitatea a fost gratuită; nu s-au realizat nici publicitate aeriană, nici filme documentare despre inaugurarea Pieței și despre sculptorul Gorduz, după cum s-a promis; în schimb, organizatorul Constantin Marinescu Marc și-a invitat sora, nepotul și tatăl pe bani publici, ca membri ai delegației române.

Statuia din bronz este amplasată într-un spațiu modest, aflat între blocuri, spațiu oferit de primăria din Montréal, pe o străduță paralelă cu celebra stradă St.-Laurent, la intersecția străzii Avenue-des-Pins și str. Sewel, într-un parculeț destinat copiilor. Totuși locul are o semnificație istorică, fiind legat chiar de istoria primilor imigranți români din Montréal, dar și de istoria altor imigranți: portughezi, evrei, spanioli etc. Pe postamentul statuii sunt scrise două versuri din *Odă în metru antic*: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată / Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi...”. Dr. Ionel Țăranu încearcă să curme criticile legate de realizarea artistică a statuii și de amplasarea sa într-un articol publicat în *Convorbiri ARC* (mai 2006) și republicat în *Pagini românești* (ed. 1, 13 mai 2006, rubrica *Poșta redacției*): „Despre controversa /denigrarea din jurul statuii și pieței, atât în ce privește amplasarea, cât și înfățișarea lui Eminescu – ambele hâde – e timpul să tragem o concluzie. Că ne-au adus-o comuniștii, că seamănă cu una sau cu alta sau că arată ca un rescăpat în cămașă de noapte și desculț dintr-un azil de nebuni – e cazul să se termine odată! ...nu se cuvine a batjocori mai departe ce ne aparține, fiindcă ne batjocorim pe noi înșine. Omnia românească ne îndeamnă să ne mulțumim cu ce avem și nu cu ce am vrea să avem.”

Dintre personalitățile medaliatate cu această ocazie, ziarele au scris destul de mult despre arh. Dan Hanganu (n. 1939), în special cu ocazia unor interviuri. Emigrat în 1970, se stabilește întâi la Toronto (oraș cu cel mai mare procent de construcții pe cap de locuitor la acea dată), apoi la Montréal, având șansa profesională de a găsi cele două metropole în plină dezvoltare urbanistică. Câștigă mai multe concursuri de arhitectură, devine profesor asociat la Universitatea McGill și la Universitatea Montréal; în 2005 este numit Ofițer al Ordinului Québecului, iar în 2008 este recunoscut oficial ca cel mai bun arhitect

din Québec. Una dintre cele mai cunoscute proiecte ale sale este clădirea nouă a Școlii de Înalte Studii Comerciale (HEC). În interviul pe care îl dă în *Adevărul* (6 august 2008), aduce un adevărat elogiul patriei sale adoptive: „Țara asta a fost foarte bună ai mine. Mi-a oferit toate onorurile pe care poate să le aibă un arhitect. Eu eram un străin, un «mètèque», cum zic canadienii. E foarte greu ca, nefiind născut acolo, să fii declarat cel mai bun arhitect din Québec. Eu am fost primul «mètèque» care a primit medalia de aur a Institutului Regal de Arhitectură din Canada. Nimeni, în Europa, nu mi-a dat șansa să fac ceea ce am făcut în Canada, să construiesc atât”.

Scriitorul care a evocat obsesiv destinul emigrantului român, atât în memorialistică, dar și în romane de ficțiune, este Constantin Stoiciu (n. 1939). Jurnalist, scriitor, scenarist de succes în perioada comunistă, (amintim doar scenariile pentru filmele *Diminețile unui băiat cuminte* și *Filip cel bun*), emigrează în Montréal în 1982. După căutarea îndelungată și fără succes a unui loc de muncă, își înființează propria sa editură în 1983, editura *Humanitas*; acum locuiește în Brossard, oraș situat în afara insulei Montréal. Trăiește și acum „drama nemărturisită, dar reală și tulburătoare a scriitorilor canadieni... obligați să-și îndeplinească destinul de creatori într-o lume care a ridicat ignoranța și abrutizarea la rang de virtute și de moștenire pentru generațiile viitoare”. Continuă să scrie despre destinul imigrantului în cărți de ficțiune, cu puternic accent autobiografic, poate pentru alții n-o fac, deoarece românii „sunt prea speriați și prea marginalizați pentru a îndrăzni să deschidă gura împotriva a ceea ce este nedrept sau amoral în societatea în care trăiesc de azi pe mâine...” și poate pentru a mărturisi că „sărăcia doare în Canada mai amplu decât oriunde. Suferință niciodată domolită, trecută din generație în generație de imigranți ca o moștenire rușinoasă și de nemărturisit”. Și poate de aceea este imposibilă și reîntoarcerea pentru mulți dintre cei plecați. Profund depresiv, succesul canadian nu l-a făcut fericit, după cum mărturisește într-un interviu din revista *Formula AS* (nr. 388, 1999) și se simte în continuare un străin: „toată viața rămâi un imigrant: din pricina numelui, din pricina accentului, din cauza istoriei”.

Scriitoarea Felicia Mihali (n. 1967) are o atitudine diametral opusă față de exil, considerând exilul un mare câștig pentru cariera sa: „Canada a fost o alegere foarte bună pentru mine”. Mihali constituie una dintre cele mai uimitoare exemple de reușită profesională fulminantă din universul imigrației române din Canada și încă într-un domeniu ce părea o himeră: creația literară. Din interviurile publicate în mai multe gazete din România și Canada, aflăm date esențiale despre biografia sa (*Formula AS*, 2000; 2003; *Respiro*, 2005, *Pagini românești*, ed. 1, 13 mai 2006). Originară dintr-un sat oltenesc, abia după 1990, căsătorită deja și având un copil, își începe studiile universitare la București. Încă din timpul studiilor a lucrat la *Evenimentul zilei*, condus de Ion Cristoiu, apoi de Cornel Nistorescu. Absolvă două facultăți: română-franceză, chineză-olandeză. Emigrează cu familia în 2000, având și o bursă de masterat la Montréal, grație celor trei romane pe care le publicase până la plecarea din țară. Două dintre aceste romane ce demonstrează un viguros și impresionant talent narativ, *Țara brânzei* și *Eu, Luca și chinezul*, scrise la persoana I, conțin derutante elemente autobiografice, împletite cu ficțiunea. Reușește într-un timp record să-și traducă și să-și publice aceste două romane în Canada, continuând să scrie doar în franceză (*La reine et le soldat*). Un alt record stabilit de scriitoare este contractul special cu editura montréaléză XYZ, editură profilată pe publicarea literaturii québecheze. Din 2004 conduce și revista culturală online *Terra Nova*. La fel de uimitoare sunt și personalitatea și concepția sa nonconformistă despre viață. Este dispusă să ia lecții de umilință și smerenie în Canada, opunându-se „visului american” de agonisire a bunurilor: n-are nici casă, nici mașină. Trăiește foarte modest în Laval, în afara insulei Montréal, îmbrăcată în haine second-hand, încălțată în bocanci, folosind bicicleta ca mijloc de transport, dar vânând toate spectacolele și concertele gratuite sau măcar cu preț redus din Montréal. Singurul lux pe care și l-a îngăduit a fost înscrierea fetei sale la o școală particulară, deoarece școlile publice nu oferă o instrucție satisfăcătoare. Este supărată pe comunitatea românilor din Montréal care nu face decât să se lamenteze și care nu este interesată de cărțile ei, acuzând-o că a renunțat să scrie în românește. Probabil că atunci când se va apleca și asupra destinului imigrantului român înșelat în așteptările sale, cărțile sale vor trezi interesul celor care astăzi o ignoră. Aceștia nu trăiesc din și pentru literatură, ci tocmai pentru

realizarea visului american, care, spre disperarea celor mai mulți, pare tot mai îndepărtat, urmând să fie realizat, eventual, prin copii.

8. Părăsirea Canadei

Din 2006 s-au schimbat din nou condițiile de emigrare, precum și criteriile de evaluare a studiilor. Aceste criterii se bazează pe încurajarea muncitorilor calificați (gulele albastre) față de posesorii de titluri universitare (gulele albe). Există și opțiuni alternative oferite de categoria *business*, unde nu contează nici studiile, nici cunoștințele lingvistice, ci doar experiența în domeniul afacerilor și fondurile disponibile; această categorie include și *self-employed*: agricultorii, artiștii, antrenorii și sportivii de performanță. Guvernul liberal a redus și taxa de emigrare la mai puțin de jumătate, acum fiind de 375 \$, față de 975 \$ SUA. Fiecare trebuie să mai ducă cu el în țara făgăduinței cel puțin încă 2.750 \$, deși este preferabil să aibă o sumă dublă pentru a face față cheltuielilor din primele luni, până la găsirea unei slujbe.

Ceva s-a făcut, dar prea puțin. Grupul de lucru pentru recunoașterea diplomelor imigranților de pe lângă guvernul québechez recomandă, în 2005, modificarea Codului profesiunilor în așa fel încât imigranții să-și poată exercita mai ușor meseria pentru care s-au pregătit în țara de origine. Recomandarea se concretizează într-un *proiect de lege* care stipulează acordarea unui *permis restrictiv temporar* (valabil 1 an), precum și a unui *permis restrictiv permanent*; printre beneficiarii proiectului ar fi avocații și inginerii. Vor primi un permis și cei care posedă deja un permis al unui ordin profesional din afara Québecului.

Un imigrant originar din Senegal, dar sosit în Canada din Marea Britanie, unde a trăit nouă ani și a obținut trei diplome de studii superioare, speră ca, în sfârșit, noua lege - un act de responsabilitate morală a Québecului - să restabilească egalitatea și dreptatea pentru imigranții frustrați, contribuind astfel la dezvoltarea armonioasă a societății québecheze.

Recunoașterea diplomelor este, de fapt, un act de voință politică, cu implicații asupra standardului de viață al imigranților; dar acest lucru nu se va întâmpla prea curând, în ciuda tuturor declarațiilor populiste, făcute, în general, în preajma alegerilor sau imediat după ele.

Adevărul este că tot mai mulți imigranți, în special cei cu studii superioare și oameni de afaceri, încep să părăsească Canada, potrivit unui studiu publicat în *Toronto Star* (februarie 2006) și efectuat pe un eșantion de 50.000 de imigranți bărbați sosiți în Canada în ultimele două decenii. 17.000 s-au reîntors în țara de origine, peste jumătate dintre ei deja după un an de la emigrare. Cea mai bună rată de integrare o au refugiații, doar 20% reîntorcându-se în țara de origine. De asemenea se integrează mai bine cei căsătoriți. În timp ce tot mai multe țări, China, India, Australia se întrec în facilități pentru atragerea muncitorilor calificați sau a celor cu studii superioare, Canada, care are mare nevoie de imigranți, bate pasul pe loc, după cum observă mai mulți specialiști prezenți la conferința națională de la Vancouver privind migrația. Și forumurile românești consemnează tot mai frecvent intenția de a părăsi Canada: este „țara depresiei și a dezamăgirilor sufletești. Europa, fraților, vin și eu la vară, de bt! Nu mai mușcați gălușca, că nu-i de noi, suntem prea latini și prea europeni. Nu mai ascultați de mincinoși și de lăudăroși”; „Veniți în Europa... Se câștigă dublu față de Canada. Întrebați-i pe românașii din Canada ce salarii au în dolari canadieni. Nu mai este ce-a fost de vreo 5-6 anișori. Și în plus, e.f.f. departe... Luați aminte! Vorbiți cu mai mulți înainte de a face alegerea. Știu că în țară e cum e, dar să nu credeți că în țara asta comunistă (pentru că asta-i realitatea) găsiți fericirea. Odată făcut pasul, e tare greu să te întorci. Tare greu”... (semnează Un sclav).

Ce decizii vor mai lua stăpânii lumii cu privire la politica migrației este greu de anticipat. Cine sunt stăpânii lumii aflăm din *Zigzag* (nr. 12, 2006), care face sinteza unor știri discrete apărute în diverse ziare. Este vorba de membrii organizației Bilderberg. Fondată în 1952, în Olanda, de către prințul Bernhard al Olandei (1911-2004, fost ofițer SS., implicat ulterior într-un răsunător scandal de corupție) și avându-i alături pe miliardarul David Joseph Rockefeller, precum și ex-prim-minstrul Olandei, ex-secretarul Nato etc. și finanțată de multinaționala englezo-olandeză *Unilever* și de către CIA, prima reuniune a organizației are loc în 1954 la hotelul Bilderberg din Olanda. Organizația are birouri la Leyden

și organizează întâlniri anuale în diverse țări, ținute între Forumul de la Davos și reuniunea Grupului celor 8 state puternic industrializate. În Canada au avut loc cinci asemenea întâlniri (1961, 1968, 1983, 1996, 2006). Organizația este formată din cca. 130 de puternici ai lumii (lideri din lumea politică, economică, financiară, media, responsabili ai armatei și serviciilor secrete, câțiva oameni de știință și universitari), inițial originari din Europa de Vest și America de Nord. Sunt excluse țări din Africa, America Latină, Orientul Apropiat și Mijlociu și aproape întreaga Asie. După prăbușirea URSS, începe un puternic lobby pentru globalizarea economiei. Din 2004, acest guvern mondial s-a lărgit cu noi membri din Europa de Est și China. Sunt invitați și directorii unor mari publicații, care își iau angajamentul să păstreze discreția asupra celor discutate timp de 40 de ani. Discuțiile abordează problemele vitale ale planetei: prețul petrolului, terorismul, ambițiile nucleare ale Iranului, relațiile ruso-americane, stabilirea de norme și rate de schimb, manipularea prin mass media; o altă problemă sensibilă este cea a migrației.

Organizația nu dă comunicate de presă și reuniunile sale sunt secrete. Abia în ultimii ani au apărut mai multe informații despre această organizație, atât pe internet, cât și prin diverse publicații, inclusiv din România (*România liberă*, de exemplu), precum și în cartea ziaristei mexicane Cristina Martin (*Clubul Bilderberg. Stăpânii lumii*, 2007), apoi, în 2008, în cartea lui Daniel Estulin (*Clubul Bilderberg*, edit. Meditații).

Descoperirea Canadei de către europeni în sec. al XVI-lea a fost o mare dezamăgire, deoarece n-a adus mult râvnitele bogății, nici aur și nici pietre prețioase. De la exploratorul Jacques Cartier, descoperitorul Noii Franțe în 1534, cel amăgit de strălucirea piritei și a cuarțului, confundate cu aurul și diamantul, rămâne și dictonul *fals ca un diamant de Canada*. Se pare că, după mai multe secole și la alte dimensiuni, confuzia legată de ceea ce oferă Canada continuă să persiste, făcând sute de mii de victime, mai ales în rândul imigranților intelectuali.

Când realizarea visului american, deci implicit și al celui canadian devine tot mai iluzorie și, când pentru mulți acest vis a devenit „*un coșmar neîntreput*”, potrivit observației lui Jeremy Rifkin, a apărut un nou vis, visul european, chiar dacă atracția Americii este încă foarte puternică și acest sentiment va mai persista încă: „*Toate statisticile și cifrele din lume... nu vor schimba convingerea majorității concetățenilor noștri, și anume că America este încă cea mai bună țară din punct de vedere al posibilităților*”. Europa a început să-și deschidă porțile și pentru România, și nu doar pentru muncitorii calificați sau necalificați din agricultură și construcții, asistente medicale sau chelneri, ci și pentru intelectuali, în special medici, cărora nu li se pretinde refacerea studiilor. Prima consecință: criza forței de muncă din România devine tot mai evidentă, în special în domeniul construcțiilor și al sănătății. Doar timpul va arăta în ce măsură aceste speranțe într-o viață mai bună sunt îndreptățite.

Bibliografie

- Canada. Ghid complet*. Coord.: Jane Hutchings. Oradea, Aquila, © 2000.
Cetățeanu, Alexandru. *Un român în Canada*. București, Helios, 1995.
Cosmuță, Ioan. *Canada – între vis și realitate*. Cluj-Napoca, Dacia, 1999.
Gheorghe, Mircea. *Partida de canastă*. Iași, Polirom, 2006.
A Montréal Magyar Református Egyház Jubileumi emlékkönyve (1926-2001). Montreal, /2001/.
Rifkin, Jeremy. *Visul european*. Iași, Polirom, 2006.
Stoiciu, Constantin. *Romanul reînțarcerii*. București, Libra, 1993.
Țăranu, Ionel. *Prezență românească în Canada*. (Traducere). Iași, 2004.

7 Plus. București, 25 iulie 2005

24 Heures. Montréal – 2004-2006

Actualités. Montréal (arrondissements Côte-des-Neiges; Notre-Dame-de-Grâce) – 2005-2006

Métro. Montréal (www.metropoint.com) – 2004-2007

Le Bulletin Objectif Québec (www.objectifquebec.org), Montréal, nr. 3, 2006

Românii din Québec. Québec – 2003-2005

Ziarul de Iași (www.onlinesport.ro/forum/archive/), 20 septembrie 2003

<http://www.actualitateacanadiana.com> - 2004
<http://www.adevarul.ro> – 2005-2008
<http://www.cotidianul.ro> – 3 iulie 2008
<http://www.evz.ro> – 2005-2006
<http://www.formula-as.ro> – 1999, 2000, 2003
<http://www.fundatiaromanamontreal.org>
<http://www.gandul.info/emigrant/> - 2006-2007
<http://www.geocities.com-casamede2005/>
<http://www.jobboom.com/magazine/> - 2005-2006
<http://www.montrealro>
<http://www.paginiromanesti.com> – 2004-2008
<http://www.recensement.ca>
<http://www.ro.wikipedia.org/wiki/montreal/>
<http://www.zigzag-online.ro> – 2005-2007

Copyright: George Hari Popescu